

Ірина Жаркова
Лариса Мечник
Лілія Роговська

Я ДОСЛІДЖУЮ СВІТ

1
КЛАС

Частина 2

Видавництво

«Підручники
і посібники»

ДЕРЖАВНИЙ ПРАПОР УКРАЇНИ

ДЕРЖАВНИЙ ГЕРБ УКРАЇНИ

ДЕРЖАВНИЙ ГІМН УКРАЇНИ

Музика М. Вербицького Слова П. Чубинського

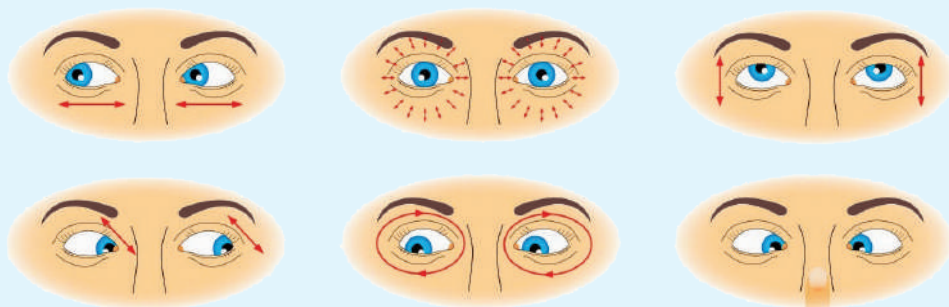
Ще не вмерла України і слава, і воля,
Ще нам, браття молодії, усміхнеться доля.
Згинуть наші воріженьки, як роса на сонці.
Запануєм і ми, браття, у своїй сторонці.

Приспів:

Душу й тіло ми положим за нашу свободу,
І покажем, що ми, браття, козацького роду.

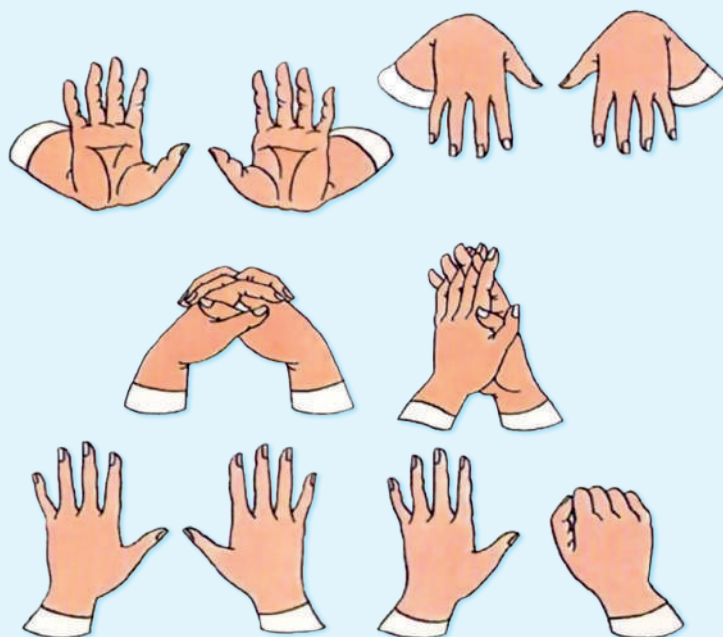

ВПРАВИ ДЛЯ ОЧЕЙ

ВПРАВИ ДЛЯ КИСТЕЙ

Ми писали, ми трудились,
Наші пальчики стомились.
Втому з пальчиків струсили
Й стисли в кулачок щосили,
У замочок їх замкнули
І до сонця потягнули.

Ірина Жаркова, Лариса Мечник, Лілія Роговська

Я ДОСЛІДЖУЮ СВІТ

Підручник інтегрованого курсу для 1 класу
закладів загальної середньої освіти
(у двох частинах)

Частина 2

Рекомендовано Міністерством освіти і науки України

Тернопіль
Видавництво «Підручники і посібники»
2024

УДК [501:37.016](075.2)

Ж35

Підручник створено відповідно до Типової освітньої програми,
розробленої під керівництвом О. Я. Савченко

Рекомендовано Міністерством освіти і науки України
(наказ Міністерства освіти і науки України від 03.02.2023 р. № 110)

Підручник безкоштовний.
Надруковано згідно з договором від 8 серпня №FY25-08-08-02.
Продаж заборонено

Умовні позначення

Розглянь малюнок, розкажи

Виконай завдання.
Попрацюй разом (у парі, групі).
Пограй, позмагайся

Поміркуй, дай відповідь на запитання

Проведи спостереження, досліді, дізнайся

Запам'ятай! Це важливо знати!

Підготуй матеріали

Жаркова І.

Ж35 Я досліджую світ : підруч. інтегрованого курсу для 1 кл.
закл. загал. серед. освіти. У 2 ч. Ч. 2 / І. Жаркова, Л. Мечник,
Л. Роговська. — Тернопіль : Підручники і посібники, 2024. —
112 с. : іл.

ISBN 978-966-07-4127-0

ISBN 978-966-07-4129-4 (Ч.2)

УДК [501:37.016](075.2)

Я досліджую світ

ДОРОГИЙ ПЕРШОКЛАСНИКУ / ДОРОГА ПЕРШОКЛАСНИЦЕ!

Із підручником ти продовжиш пізнавати навколишній світ і себе в ньому. Ти й надалі спостерігатимеш, досліджуватимеш та відкриватимеш нове.

Сторінками підручника на уроках «Я досліджую світ» з тобою й надалі мандруватимуть:

Професор Лісовенко — знавець природи.

Він допоможе тобі пізнавати та досліджувати світ природи.

Дівчинка Вітамінка — знається на правилах безпеки та здорового способу життя.

З нею ти будеш досліджувати свій організм, вчитися берегти та зміцнювати здоров'я, поводитися безпечно.

Хлопчик Розумник — знавець сучасності та минушини.

Він допоможе пізнавати та досліджувати світ людей.

БАЖАЄМО УСПІХУ!

ЛЮДИНА І ПРИРОДА

РОСЛИНИ, ЇХ БУДОВА

До якої природи належать рослини? Які ознаки властиві рослинам як організмам? Які рослини тобі відомі?

Рослини — це частина живої природи. Вони є довкола тебе всюди. Під ногами росте подорожник, угорі шелестить листям клен, око милують яскраві жоржини. Ти їси борщ, зварений з картоплі, буряка, моркви й капусти, п'єш сік із яблук.

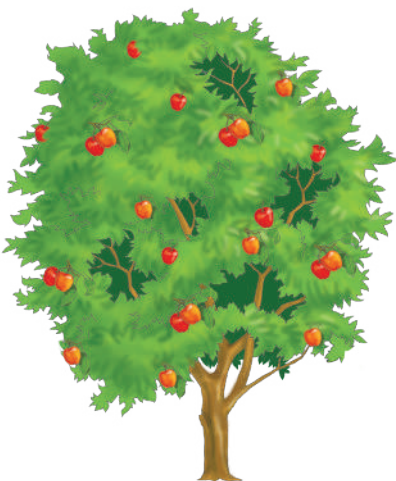
Чим рослини відрізняються між собою? Чим вони схожі?

подорожник

калюжниця

яблуня

капуста

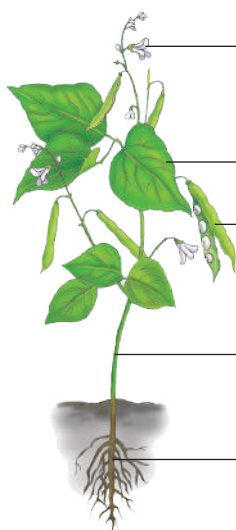

шипшина

Рослини дуже різноманітні. Усі квіткові рослини мають однакову будову.

Назві частини квіткових рослин. Які кімнатні рослини є у твоєму класі? Покажи і назві їх частини.

КВАСОЛЯ

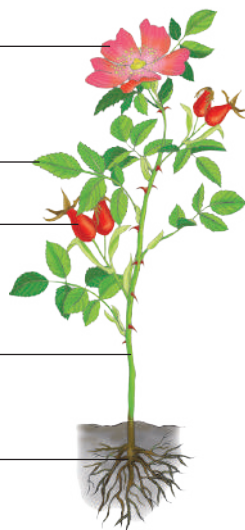
квітка

листок

плід з насінням

стебло

корінь

ШИПШИНА

Корінь, стебло, листок, квітка, плід, насіння — це частини квіткової рослини.

Які частини рослин зображені?
Яким рослинам вони належать?

Назві рослини, зображені на картині відомої української художниці Катерини Білокур «Садові квіти».

ДЕРЕВА, КУЩІ, ТРАВ'ЯНИСТІ РОСЛИНИ

Із яких частин складаються рослини?

У природі є різноманітні рослини.

Чим ці рослини відрізняються між собою? Чим вони схожі?

береза

калина

кропива

Береза, калина, кропива — це рослини.

Береза — це **дерево**.

У дерев одне міцне дерев'янисте стебло — стовбур.

Калина — це **кущ**.

У кущів кілька дерев'янистих стебел. Вони тонші, ніж у дерев.

Кропива — це **трав'яниста рослина**.

У трав'янистих рослин стебло м'яке й соковите.

Доведи, що конюшина — це трав'яниста рослина, бузок — кущ, а дуб — дерево.

конюшина

бузок

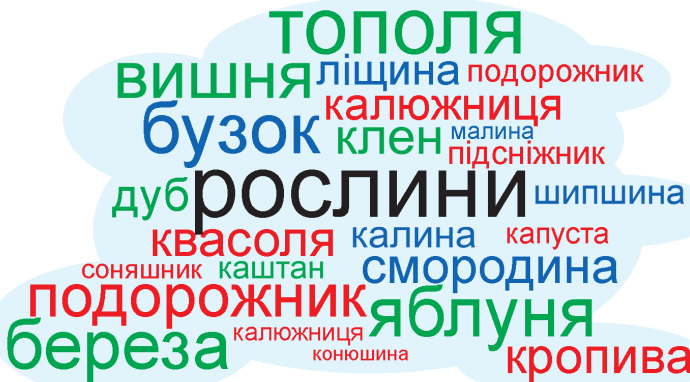
дуб

Рослини поділяють на дерева, кущі й трав'янисті рослини.

Виберіть із хмари слів: 1 група учнів — назви дерев; 2 група — назви кущів; 3 група — назви трав'янистих рослин.

Які дерева, кущі й трав'янисті рослини ростуть поблизу школи чи дому? Сфотографуй по одному представнику і створи разом із дорослими фотоколаж.

ЛИСТЯНІ ТА ХВОЙНІ РОСЛИНИ

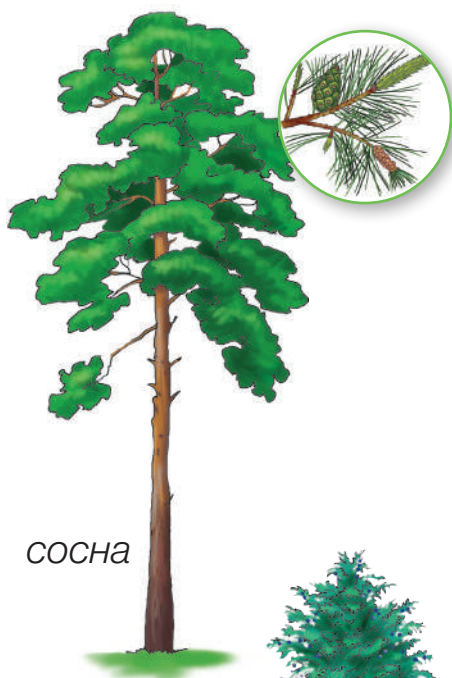
На які групи поділяють рослини? Наведи приклади.

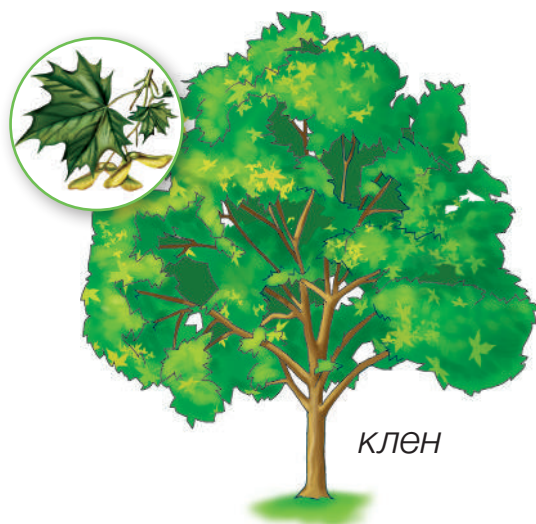
За будовою рослини поділяють на дерева, кущі й трав'янисті рослини. Дерева й кущі можна поділити на групи залежно від форми їхніх листків.

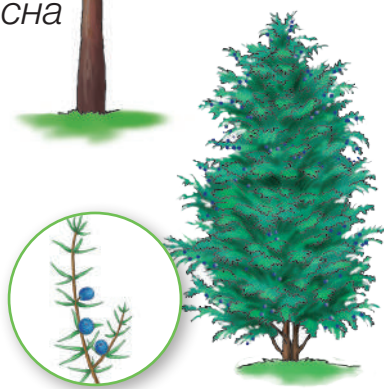
Чим відрізняються листки дерев та кущів, зображених на малюнках?

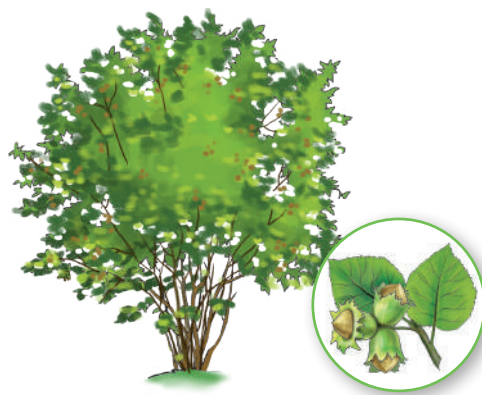
сосна

клен

ялівець

ліщина

У клена й ліщини листки мають вигляд пластинок різних розмірів. Такі дерева і кущі називають **ЛИСТЯНИМИ**. У сосни і ялівцю листки мають вигляд голок — хвоїнок. Такі дерева і кущі називають **ХВОЙНИМИ**.

Чим відрізняється взимку хвойний ліс від листяного?

У хвойних рослин, на відміну від листяних, листки-хвоїнки тримаються по 2–3 роки й опадають неодноразово. Вони цілий рік зелені. Тому хвойні рослини називають вічнозеленими.

Дерева і кущі, залежно від форми листків, бувають листяними і хвойними.

Чим відрізняються листяні та хвойні рослини?
Які ти знаєш листяні дерева і кущі?
Які ти знаєш хвойні дерева і кущі?

Які листяні та хвойні дерева й кущі ростуть поблизу школи чи твого дому? Сфотографуй їх і покажи однокласникам / однокласницям.

ДИКОРОСЛІ Й КУЛЬТУРНІ РОСЛИНИ

Де ростуть рослини, зображені на малюнках?
Хто їх вирощує?

соняшник

слива

смородина

буряк

огірок

кукурудза

Соняшник, кукурудзу, буряк й огірок люди вирощують у полі та на городі. Сливу і смородину вирощують у саду.

Рослини, які люди висівають, висаджують і за якими доглядають, називають **культурними**.

Що із зображеного люди отримують з культурних рослин?

Разом із дорослими досліді, із яких культурних рослин отримують зображені вище харчові продукти.

Де ростуть рослини, зображені на малюнках?
Хто їх вирощує?

дуб

ялина

ліщина

підсніжник

кульбаба

деревій

грицики

ромашка

Дуб, ялина, ліщина, підсніжник ростуть у лісі.
Кульбаба, деревій, грицики, ромашка — на луці.

Рослини, які людина не висіває, не висаджує і за якими не доглядає, називають **дикорослими**.

Дикорослі рослини — це джерело деревини, сировини для ліків, корму для тварин.

Рослини бувають культурними і дикорослими.

Які рослини називають культурними, а які — дикорослими? Для чого люди використовують культурні рослини? Що люди отримують від дикорослих рослин?

Позмагайтеся, хто назве спочатку більше культурних рослин, а потім — дикорослих.

Чи доводилося тобі бувати в лісі? Які рослини там ростуть?

Ліс — це місце, де на великих ділянках росте багато різних рослин, серед яких обов'язково мають бути дерева.

Найвищі рослини в лісі — дерева. Вони тягнуться до сонячного світла своїм гіллям. Під деревами ростуть кущі й трав'янисті рослини.

Які рослини ростуть у лісі? Опиши (на вибір) рослину лісу.

ялина

вільха

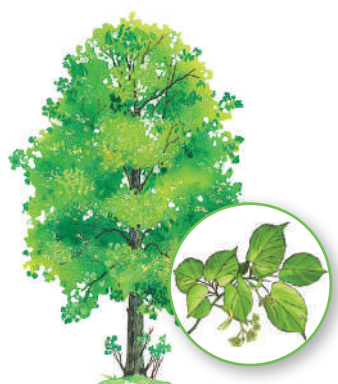
дуб

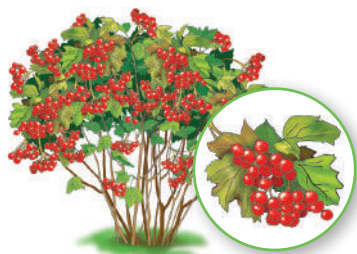
береза

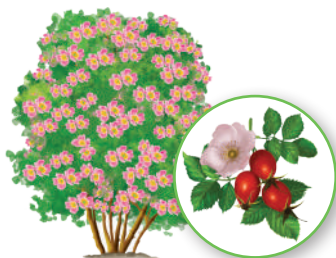
горобина

липа

калина

шипшина

ліщина

звіробій

суниця

квасениця

конвалія

чорниця

медунка

Деревину, яку заготовляють у лісі, використовують для виробництва будівельних матеріалів, меблів, паперу, тканин.

**Ліс — природне багатство.
Бережи ліс, не знищуй рослини лісу!**

Які рослини ростуть у лісі там, де ти живеш? Як людина використовує рослини лісу?

Розподіли відомі тобі рослини лісу на групи: дерева, кущі та трав'янисті рослини. Склади схему.

РОСЛИНИ ЛУКІВ

Лу́ка — це місце, де ростуть дикорослі трав'янисті рослини. Луки розташовані на берегах водойм, лісових галявинах, схилах горбів та гір.

Які рослини ростуть на луці? Опиши (на вибір) рослину луків.

конюшина

тонконіг

королиця

волошка

жовтець

тимофіївка

На берегах водойм та у воді ростуть рослини, які потребують багато вологи.

Які рослини ростуть на луках біля водойм?

рогіз

очерет

комиш

стрілолист

Рослини луків людина використовує для заготівлі сіна і випасання свійських тварин. На луках збирають лікарські рослини. Луки прикрашають нашу землю.

**Бережи луки, не витоптуй рослини,
які там ростуть!**

Опиши луку, яку зобразив український художник Володимир Орловський на картині «Літній день».

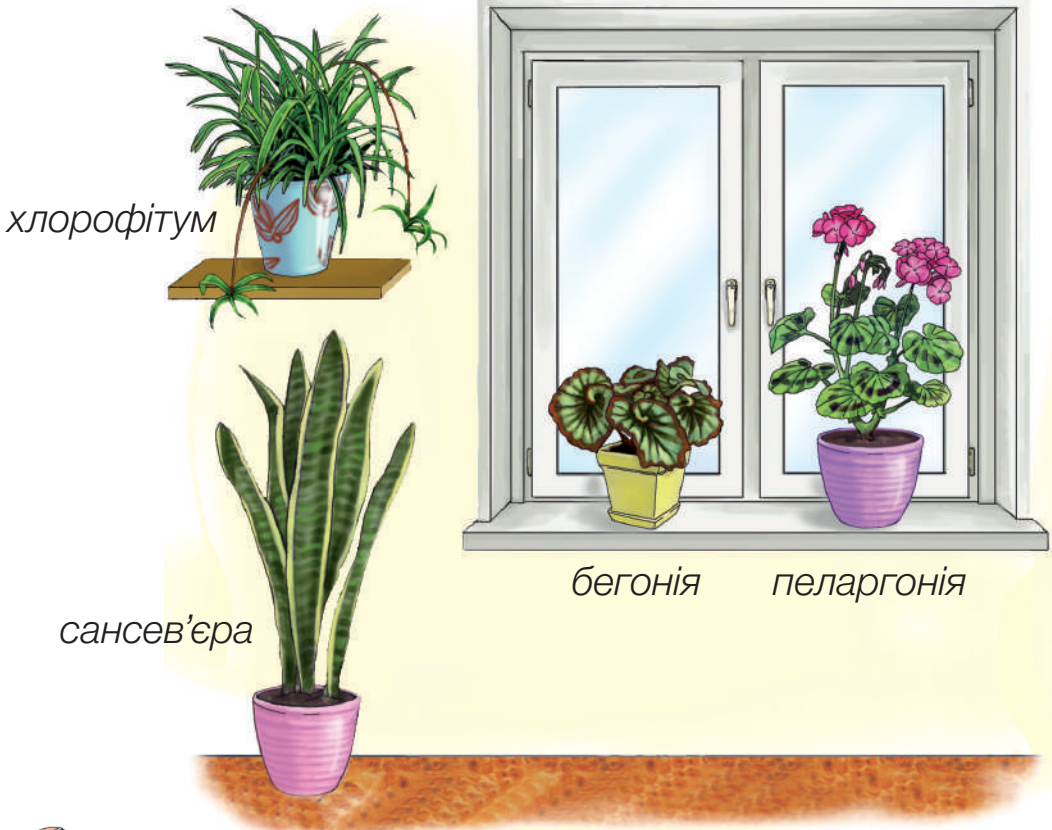
КІМНАТНІ РОСЛИНИ

Які умови потрібні для життя рослин? Де ростуть дикорослі рослини? Де ростуть культурні рослини?

Де ростуть зображені рослини?

Рослини, які люди вирощують у помешканнях, — це **кімнатні рослини**. Вони створюють затишок і прикрашають оселю.

Кімнатні рослини належать до культурних рослин. Для життя їм потрібні світло, тепло, повітря, вода і поживні речовини.

Як потрібно доглядати за кімнатними рослинами?

Щоб кімнатні рослини добре росли, доглядай за ними.

Які кімнатні рослини є у твоєму класі? Які кімнатні рослини ростуть у тебе вдома? Як ти за ними доглядаєш?

Намалюй свою улюблену кімнатну рослину. Створи виставку малюнків у класі.

Яке значення мають рослини в житті людини?

Без рослин неможливе життя. Вони дають нам їжу, одяг, ліки, прикрашають житло. Про це потрібно завжди пам'ятати. Тоді ми не висмикнемо рослину, збираючи в лісі ягоди, не зламаємо деревце.

Розглянувши малюнки, розкажи, як діти можуть дбати про рослини.

Через вирубування лісів, розорювання луків, осушення боліт, надмірне збирання лікарських рослин чимало дикорослих рослин стали рідкісними. Щоб зберегти рідкісні рослини, створено **Червону книгу України**. Червоний колір — сигнал заборони. Рослини Червоної книги потребують охорони, їх заборонено знищувати.

Які рослини занесені до Червоної книги України? Опиши їх.

лілія лісова

цибуля ведмежа

тюльпан Шренка

ковила пірчаста

півонія вузьколиста

білотка альпійська

**Рослини — багатство природи,
їх потрібно берегти й охороняти.**

Разом із дорослими досліді, які рослини, занесені до Червоної книги України, ростуть там, де ти живеш. Опиши одну з них (на вибір).

До якої природи належать тварини? Які ознаки властиві тваринам як організмам?

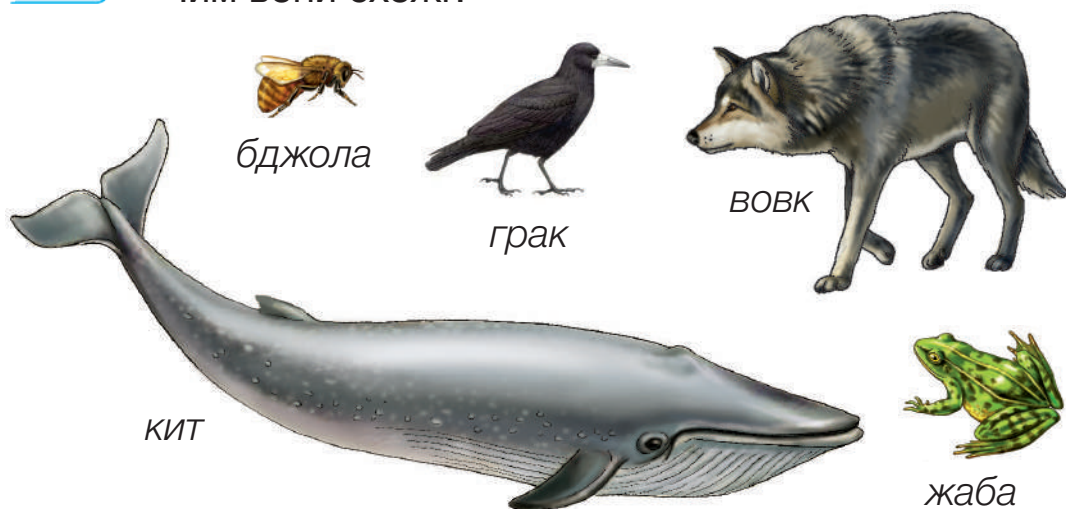

Тварини — це частина живої природи.

Дорогою до школи ти можеш спостерігати за зграйкою горобців, на прогулянці в лісі — за життям мурах, удома — за собакою, кішкою чи іншою твариною.

Чим відрізняються тварини одні від одних?
Чим вони схожі?

Тварини дуже різноманітні. Кит величезний, а бджола маленька. Жаба зелена, а вовк сірий. Одні тварини ходять, інші — плавають, стрибають, літають чи плазують.

Якими різноманітними не були б тварини, усі вони народжуються, ростуть і розвиваються, живляться, дихають, розмножуються.

Де живуть тварини?

Тварини живуть у воді, на земній поверхні, у ґрунті, літають у повітрі. Тварин можна зустріти в лісі й на луках, у річках і морях, поруч із людиною.

Тварини живуть усюди, де для них є їжа, схованка від ворогів та місце для житла.

Назвіть: 1 група учнів — тварин, які живуть на земній поверхні й у ґрунті; 2 група — тварин, які живуть у воді; 3 група — тварин, які заволоділи повітряним простором.

ДИКІ ТА СВІЙСЬКІ ТВАРИНИ

Які умови потрібні для життя тварин?
Де живуть тварини?

Одні тварини живуть у лісі, на луці чи в річці, а інші — поряд з людиною.

Де живуть тварини, зображені на малюнках?

сонечко

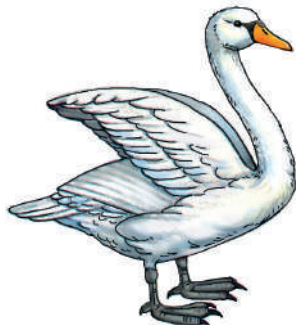
карась

жаба

гадюка

лебідь

олень

Сонечко живе на луці; карась, жаба, лебідь — у водоймах; олень, гадюка — у лісі. Це — **дикі тварини**. Вони самі добувають їжу, захищаються від ворогів, облаштовують собі житло.

Де живуть тварини, зображені на малюнках?

Собака, кінь, курка, бджола, вівця, коза живуть поруч із людиною. Це — **свійські тварини**. За ними доглядають люди, годують їх, облаштовують житло.

Що із зображеного дають людям свійські тварини?

Разом із дорослими досліді, від яких тварин отримують зображені вище харчові продукти та речі.

Тварини бувають дикими і свійськими.

Чим дикі тварини відрізняються від свійських?
Чим вони подібні?

Позмагайтеся, хто назве більше диких тварин.

На які групи поділяють тварин?

На Землі живе багато різноманітних тварин. Серед них є дикі та свійські. Хоча всі тварини різні, багато з них мають подібні ознаки.

Тварин із подібними ознаками об'єднали в групи: **комахи, риби, птахи, звірі.**

Чим відрізняються зображені тварини?
Що в них спільного?

мураха

джміль

хрущ

лимонниця

Мураха, джміль, хрущ, лимонниця — це **комахи.**

Комахи — це тварини, у яких є шість ніг.

Комахи — найчисленніша група тварин. Немає куточка на Землі, де не було б цих невеликих за розмірами тварин. Вони живуть на земній поверхні, у ґрунті, у воді. Їх можна побачити в лісі, на луці, у полі, на городі, у саду.

Як пересуваються зображені комахи?

кропив'янка

жук-плавунець

колорадський
жук

сарана

На суші комахи бігають, стрибають. Є такі, що плавають у воді. Більшість із них літає.

Комахи живляться різноманітною їжею. Метелик і бджола ласують солодким нектаром квітів. Бабка і сонечко поїдають інших комах. Сарана і колорадський жук харчуються рослинами.

Знайди «зайву» тварину. Поясни свій вибір.

турун

павук

оса

муха

За якою ознакою ти впізнаєш комаху?

Позмагайтесь, хто зможе назвати більше комах.

Які тварини живуть лише у водоймах?

Риби — це тварини, які живуть у воді.

Чим відрізняються зображені тварини?
Чим вони подібні?

акула

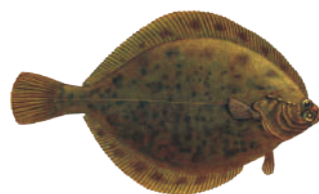
золота
рибка

сом

щука

камбала

Риби різні за розміром, формою тіла, забарвленням. Якщо акваріумні риби маленькі, то довжина акул — понад 10 м. У камбали тіло сплюснуте, з малою головою, а в сома — видовжене, з великою головою.

Усі риби мають спільні ознаки: їхнє тіло вкрите слизькою лускою, а замість кінцівок у них плавці. Плавають риби за допомогою хвостового плавця, якому допомагають інші плавці.

Риби живуть як у солоній воді морів і океанів, так і в прісній воді озер, річок, ставків.

Які риби живуть у морській воді, а які — у прісній?

МОРСЬКІ РИБИ

бичок

оселедець

скумбрія

скат

ПРІСНОВОДНІ РИБИ

окунь

краснопірка

короп

карась

Риби — це тварини, тіло яких укрите слизькою лускою. Пересуваються риби за допомогою плавців.

За якими ознаками ти впізнаєш рибу? Назви морських риб. Назви прісноводних риб.

Порівняй ската і карася. Чим вони відрізняються? Що в них спільного?

ПТАХИ

Які тварини, крім комах, можуть літати?

Добре пристосованими до польоту тваринами є **птахи**.

Чим відрізняються зображені тварини? Чим вони подібні?

сорока

гуска

чапля

беркут

горобець

Сорока, гуска, чапля, беркут, горобець — це птахи.

**Птахи — це тварини,
тіло яких укрите пір'ям.**

Пір'я допомагає птахам літати і надійно захищає від холоду.

Де живуть птахи?

Птахи живуть у лісі, на луці, у полі, у саду, поблизу водойм.

Серед птахів є такі, які не літають. Зате вони добре плавають (пінгвін) чи швидко бігають (страус).

За якою ознакою ти впізнаєш птаха? Які свійські тварини належать до птахів?

Яких птахів можна побачити біля школи чи твого дому? Сфотографуй їх і покажи однокласникам / однокласницям.

Чому в народі кажуть: «Не ходи у воду за птицею, а в ліс за рибою»?

Які групи тварин ти вже знаєш?

У різних куточках Землі можна зустріти зовні дуже несхожих тварин, яких об'єднали в групу **звірі**.

Чим відрізняються зображені тварини? Що в них спільного?

кіт

бобер

лось

рись

морж

Кіт, бобер, лось, рись, морж — це звірі.

Звірі — це тварини, тіло яких укрито волоссям (шерстю) і своїх малят вони вигодовують молоком.

Шерсть надійно захищає звірів від холоду.

Як пересуваються звірі?

Звірі літають (кажан), стрибають (заєць), плавають (дельфін), бігають (лисиця).

Де живуть звірі?

Звірі живуть у лісі, на луці, у полі. Є звірі, які все життя проводять у воді і волосяний покрив у них майже зник (кити, дельфіни).

За якою ознакою ти відрізниш звірів від інших тварин? Які свійські тварини належать до звірів?

Позмагайтеся, хто зможе назвати більше звірів.

Намалюй звіра, який тобі подобається, та підготуй розповідь про нього.

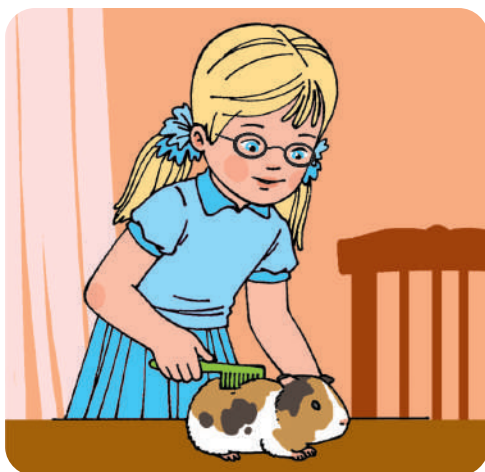
Які тварини живуть удома в тебе чи у твоїх друзів?

Коти і собаки різних порід, папуги, черепахи, акваріумні рибки, хом'ячки, кролики та багато інших тварин живуть удома. Домашні улюбленці потребують піклування й любові.

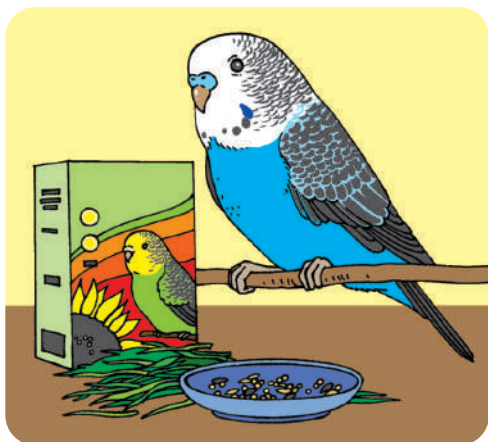
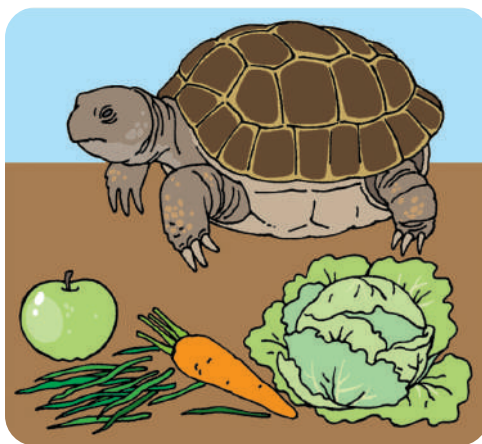

Як потрібно доглядати за домашніми улюбленцями?

Чим слід годувати тварин, які живуть удома?

Щоб тварини добре почувалися, за ними потрібно доглядати: годувати, напувати, прибирати. За турботу й піклування домашні улюбленці віддячать вам своїм прихильним ставленням.

Сфотографуй домашнього улюбленця й покажи світліну однокласникам / однокласницям.

ТВАРИНИ ЛІСУ

Які тварини траплялися тобі в лісі? Чому тварини живуть у лісі?

Ліс — це місце, де тварини мають усі умови для життя: їжу, схованку від ворогів та житло.

Які тварини живуть у лісі? Яких тварин лісу ти ще знаєш?

сова

тетерук

зозуля

лисиця

дятел

соловейко

їжак

білка

козуля

чорний сосновий
вусач

мураха
лісова

дикий кабан

жук-короїд

жук-олень

Їжа в лісі є на кожному кроці. Це листя та гілки дерев, трава, ягоди, жолуді, горіхи, насіння, якими живляться білка, козуля, жук-короїд, чорний сосновий вусач, тетерук, дикий кабан, миша лісова. Комахи та їхні личинки — пожива для дятла, зозулі, їжака, солов'я, лісових мурах. Сова, лисиця та інші хижаки харчуються мишами, зайцями, птахами та іншими тваринами.

Великі тварини знаходять схованку в густих лісових хащах, а дрібні — у дуплах, під корінням дерев, між гілками, під поваленими деревами.

**Ліс — це місце життя багатьох тварин.
Бережи ліс, не завдавай шкоди
мешканцям лісу.**

Розподіли відомих тобі тварин лісу на групи: комахи, птахи та звірі. Створи схему.
Опиши (на вибір) тварину лісу.

Які тварини живуть у лісах твого рідного краю?

Які рослини ростуть на луці?

Лука — це відкритий простір, на якому ростуть трав'янисті рослини. Тут живуть тварини, які можуть заховатися від ворогів у густій траві або в норах. Яскраві метелики схожі на квіти, а зелені коники — на траву.

Які тварини живуть на луці? Яких із них ти бачив / бачила?

джміль

павичеве око

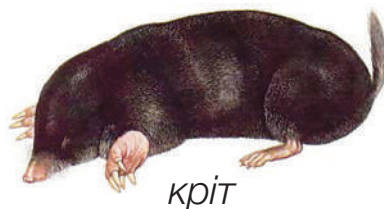
коник зелений

хом'як

сонечко

кріт

куріпка

трясогузка

Соковитими рослинами луків і нектаром квітів живляться комахи. Комахи — пожива для птахів та інших дрібних тварин.

На луках поблизу водойм живуть тварини, що живляться рослинами, комахами, рибою, жабами, яких знаходять на узбережжі або у воді.

Які тварини живуть на луках поблизу водойм?

**Лука — це місце життя багатьох тварин.
Бережи луки, не знищуй мешканців луків.**

Чому тварини луків невеликі за розмірами?
Чим вони живляться?

Розподіли відомих тобі тварин луків на групи:
комахи, птахи та звірі. Створи схему.
Опиши (на вибір) тварину луків.

Яке значення мають тварини в житті людини?

Без тварин природа збідніє. Люди втраять не лише важливі продукти харчування, а й своїх вірних друзів і радість від спілкування з ними. Життя тварин залежить від нашої поведінки в природі.

Розглянувши малюнки, розкажи, як діти можуть дбати про тварин.

Хижацьке полювання, знищення місць проживання тварин, забруднення повітря, води і ґрунту стало причиною зменшення чисельності багатьох тварин.

Зникаючі й рідкісні види тварин заносять до Червоної книги. Ці тварини потребують охорони.

Прочитай назви тварин, занесених до Червоної книги України. Опиши їх.

лелека
чорний

дрохва

тхір
степовий

махаон

ропуха
очеретяна

гадюка
степова

Тварин потрібно охороняти, допомагати їм.

Що ти можеш зробити для збереження тваринного світу?

Разом із дорослими досліді, які тварини, занесені до Червоної книги України, є там, де ти живеш. Опиши одну з них (на вибір).

ПЕРЕВІР СЕБЕ

Які тіла належать до неживої природи, а які — до живої?

Яка рослина зайва в рядку? Поясни свій вибір.

Яка тварина зайва в рядку? Поясни свій вибір.

Хто із зображених тварин належить до звірів? Чому?

ЛЮДИНА

ЛЮДИНА — ЧАСТИНА ПРИРОДИ І СУСПІЛЬСТВА

Що таке природа? До якої природи належить людина? Чому ти так вважаєш?

Людина — частина живої природи. Вона не зможе існувати без природи, яка дає їй повітря, їжу, воду, світло, тепло.

У людини багато подібного з тваринами.

Розглянувши малюнки, поміркуй і розкажи, якими ознаками людина подібна до тварин. Чим вона відрізняється?

Людина — істота розумна. Вона вміє розмовляти, мислити, працювати. Людина розуміє, що добре, а що погано, де добро, а де зло, має певні обов'язки. Людина може мріяти й творити.

Хто тебе навчив розмовляти, малювати, читати, одягатися та ще багато чого?

Лише в оточенні інших людей — у суспільстві — дитина може стати справжньою людиною. У родині, дитячому садку, школі дитину виховують і навчають. Людина — частина суспільства.

**Людина є частиною природи
і суспільства.**

Розглянувши малюнки, обговори вчинки дітей, гідні справжньої людини. Наведи власні приклади таких дій.

КОЖНА ЛЮДИНА НЕПОВТОРНА

Чи зустрічалися тобі люди, які в усьому були б подібні одне до одного?

Людина може бути подібною до своїх рідних — мами, тата, брата чи сестри, бабусі чи дідуся. Проте двох однакових людей не існує. Кожна людина чимось особлива й неповторна.

Опиши зовнішній вигляд дітей. Чим вони відрізняються? Чим вони схожі?

Тіло кожної людини складається з голови, тулуба, рук, ніг. Люди відрізняються зростом, кольором шкіри, волосся та очей, формою носа та рота. Вони можуть бути мовчазні й балакучі, працюючі й ліниві, приятні та невиховані. Є люди, у яких гірший слух чи зір, хтось не може ходити, розмовляти.

Комусь легко опанувати навчальний матеріал, а комусь це робити важче. Проте в кожній людині є свої звички та улюблені заняття. Кожен / кожна має якісь здібності.

Чим займаються діти? Які в них є здібності?

Кожна людина неповторна, унікальна, несхожа на інших. Кожна людина заслуговує на повагу до своєї гідності!

Опиши свій зовнішній вигляд. Чим ти любиш займатися? Які в тебе є здібності?

Порівняй себе із сусідом чи сусідкою по парті. Чим ви схожі? Чим відрізняєтеся?

КРАЙ, У ЯКОМУ ТИ ЖИВЕШ

Прочитай уривок із вірша «Рідний край». Чому авторка вважає рідний край найкращим у світі?

Учися жити й пам'ятай,
що скрізь живуть по світу люди.
Але найкращий — рідний край,
і ліпше десь тобі не буде.

Надія Красоткіна

Немає кращого місця на Землі, ніж те, де ми народилися й живемо. Тут живуть наші рідні та друзі. Тут ми зробили перші кроки.

Як називається країна, у якій ти живеш? Як називається місто (село), у якому ти живеш?

На якому малюнку зображене місце, подібне до того, де ти живеш? Що можна побачити на вулицях твого міста чи села?

Вулиці у великих містах широкі, на них зведені багатоповерхові будинки. У селі вулиці вузьчі, на них розташовані одно- чи двоповерхові будинки. У містах є площі, парки, театри, великі магазини, багато шкіл, університети. Зате поблизу сіл є річки, гори, ліси.

Яку назву має вулиця, на якій розташований будинок, у якому ти живеш? Який номер будинку та квартири, у якій ти мешкаєш?

Назва вулиці, номери будинку та квартири — це твоє місце проживання, тобто твоя домашня адреса.

Назви свою домашню адресу.
Для чого потрібно знати домашню адресу?
Кому можна, а кому не можна її повідомляти?

**Люби й вивчай свій рідний край,
який є частинкою України.**

Створи фотовиставку «Моє місто (село) — найгарніше».

Де працюють люди там, де ти живеш?

Чому в народі кажуть: «Людина без рідної землі, як соловей без гнізда»?

ТВІЙ ЗОВНІШНІЙ ВИГЛЯД

Що ти робиш після того, як прокидаєшся вранці? Чому ти це робиш?

Людина має бути чистою та охайною. Для цього потрібно знати й виконувати правила особистої гігієни. Вони вчать доглядати за своїм тілом.

Розглянувши малюнки, склади правила особистої гігієни.

Щоб мати охайний вигляд, стеж за чистотою свого одягу і взуття. Вони повинні бути різними для школи й дому, для свят і буднів, для прогулянок і занять спортом. Одяг і взуття мають відповідати погоді.

Розглянувши малюнки, розкажи, чим займаються діти. Чи відповідає одяг і взуття їхнім заняттям та погоді?

Чистота й охайність — запорука здоров'я.

Як ти стежиш за чистотою свого тіла, одягу, взуття? Що одягаєш у свята, а що — у будні?

Чому в народі кажуть: «Дерево прикрашає листя, а людину — одяг»?

Заплющ очі. Що змінилося?

Очі — це віконця в навколишній світ, через які ти бачиш, що відбувається довкола.

Що зображено на малюнку? Про що повідомили тобі очі? Що тобі допомагають робити очі?

За допомогою очей ти можеш розрізнити колір предметів, їх розміри, форму, далеко чи близько вони розташовані, рухаються чи ні.

За допомогою очей ти можеш читати, писати, малювати, грати в різноманітні ігри, користуватися комп'ютером, милуватися природою.

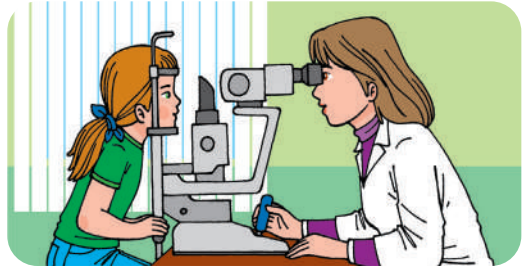

Надрукуй своє ім'я на аркуші паперу з розплющеними очима, а потім із заплющеними. Зроби висновок.

Очі — це твої помічники у сприйманні довкілля, тому їх потрібно берегти.

Розглянувши малюнки, склади поради, яких потрібно дотримуватися, щоб мати добрий зір.

Очі — це орган зору, вони допомагають тобі пізнавати навколишній світ. Бережи очі, не перевтомлюй, давай їм перепочинок.

Що тобі допомагають робити очі? Яких порад потрібно дотримуватися, щоб зберегти очі здоровими?

Пограй у гру «Картина за вікном». Подивися за вікно. За мить відвернися від вікна й розкажи, що ти побачив / побачила. Опиши словами побачене якомога точніше, ніби фотографуючи, щоб інші зрозуміли, про що йдеться. Хто відгадає, описуватиме «картину за вікном».

Вивчи вправи для очей (див. форзац 1) і виконуй їх на уроках.

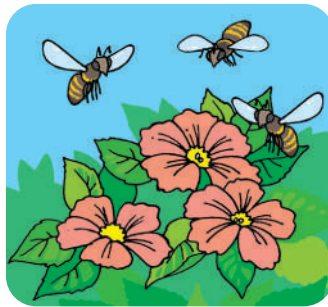
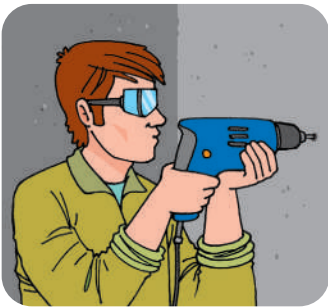

Затули долоньями вуха. Що змінилося?

Вуха допомагають чути, що відбувається довкола тебе в навколишньому світі.

Відтвори за малюнками звуки. Які з них гучні, а які — тихі? Які звуки приємні для твоїх вух, а які — ні?

За допомогою вух ти можеш розпізнавати різноманітні звуки — від дуже тихих до гучних, від приємних до неприємних. Ти можеш розрізняти, звідки лунає звук.

Вуха допомагають чути голоси інших людей, слухати пояснення вчителя / вчительки, вчитися грати на музичних інструментах, слухати музику та спів.

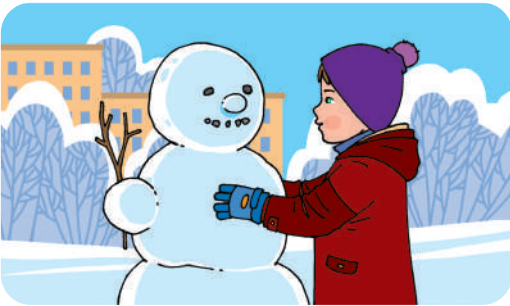

Заплющ очі й упізнай за голосом, хто говорить та з якого боку чути голос. Зроби висновок.

Вуха — це твої помічники у сприйманні довкілля, тому їх потрібно берегти.

Розглянувши малюнки, склади поради, яких потрібно дотримуватися, щоб не нашкодити вухам і мати добрий слух.

Вуха — це орган слуху. Бережи їх, не навантажуй слух надмірно гучними звуками.

Що тобі допомагають робити вуха? Яких порад потрібно дотримуватися, щоб зберегти вуха здоровими?

ЧИМ ТИ ВІДЧУВАЄШ ЗАПАХ

Про що тобі може повідомити ніс?

Ніс має два отвори, через які в нього потрапляє повітря з певними запахами. Ніс допомагає відчувати та розпізнавати запахи, що є довкола тебе.

Які запахи приємні для твого носа, а які — ні?

За допомогою носа ти можеш розпізнавати різноманітні запахи. Приємні запахи викликають гарний настрій. Неприємні запахи попереджають про небезпеку.

Наведи приклади, коли ніс може попередити про небезпеку.

Для чого ще тобі потрібен ніс?

Ніс потрібен тобі для того, щоб дихати. Через носові отвори повітря потрапляє в організм. У носі повітря очищується й зігрівається.

Розглянувши малюнки, склади поради, яких потрібно дотримуватися, щоб мати добрий нюх.

Ніс — це орган нюху. Він потрібен для того, щоб розпізнавати запахи та дихати. Бережи його!

Яких порад потрібно дотримуватися, щоб зберегти ніс здоровим?

Спробуйте із заплющеними очима розрізнити продукти за запахом.

ЧИМ ТИ РОЗПІЗНАЄШ СМАК

Про що тобі може повідомити язик?

Язик допомагає розрізняти смаки.

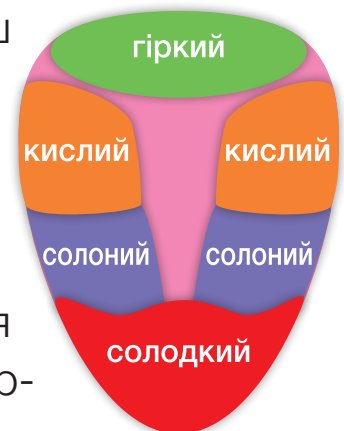

Які на смак зображені продукти?

За допомогою язика ти можеш розрізняти смак їжі, яку споживаєш.

Різними частинами язика можна відчувати різні смаки. Кінчик язика краще відчуває солодкий смак, а боки — кислий та солоний. Задня частина язика більш чутлива до гіркого смаку.

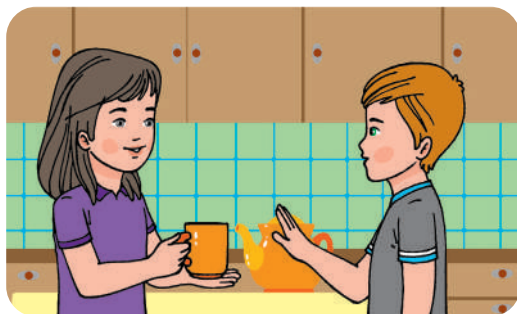
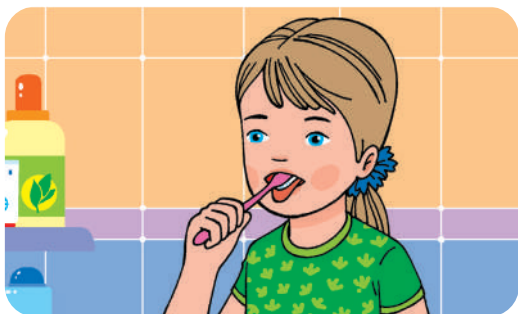
Що ще тобі допомагає робити язик?

Язик — орган, без якого неможливо розмовляти. Він допомагає пережовувати й ковтати їжу. За допомогою язика ти можеш відчутти, що їжа не зіпсована.

Язик — це ще один твій помічник у сприйманні довкілля, тому його потрібно берегти.

Розглянувши малюнки, склади поради, яких потрібно дотримуватися, щоб не зашкодити язикуві.

**Язик — це орган смаку. Він допомагає розрізняти смаки та розмовляти.
Бережи його!**

Їжу з якими смаками ти любиш, а яку — ні?

ПРО ЩО ТОБІ ПОВІДОМЛЯЮТЬ РУКИ

Розглянь свої руки та руки сусіда чи сусідки по парті. Чим вони відрізняються? Чим подібні?

У людини на руках є по 5 пальців. Усі вони різні. Кожен палець має свою назву.

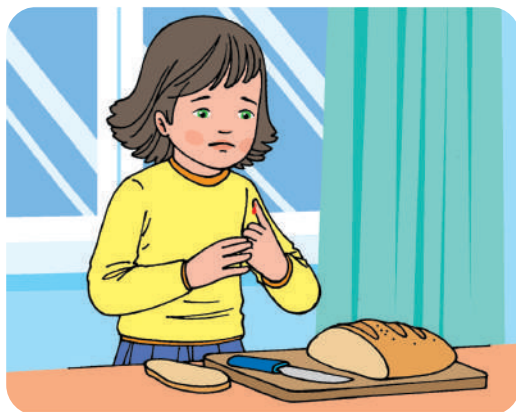

Зовні руки вкриті шкірою, яка багато чого може повідомити про довкілля. Шкірою рук ти можеш відчувати тепло, холод, дотик, біль.

Про що повідомила дітям шкіра рук?

Спробуй із заплющеними очима упізнати предмет за допомогою рук. Зроби висновок.

За допомогою рук ти можеш розпізнавати предмети, їх форму, м'які вони чи тверді, гладкі чи шорсткі, теплі чи холодні.

Руки допомагають тобі працювати, малювати, грати на музичних інструментах, писати, митися, одягатися, гратися, тримати та носити предмети.

**Руки — це твої помічники.
Бережи їх, тримай у чистоті.**

Що корисно для шкіри рук, а що шкодить?
Склади поради щодо догляду за руками.

Що тобі допомагають робити руки?

Вивчи вправи для кистей (див. форзац **1**) і виконуй їх, коли втомляться руки.

У вільний час потрібно відпочивати. Корисним є відпочинок, під час якого ти ходиш, бігаєш, граєшся на свіжому повітрі. Місця для ігор і розваг мають бути безпечними.

Безпека — це коли твоєму життю і здоров'ю нічого не загрожує.

Які місця для ігор і розваг безпечні, а які — ні? Чому ти так вважаєш? Якими можуть бути наслідки ігор у небезпечних місцях?

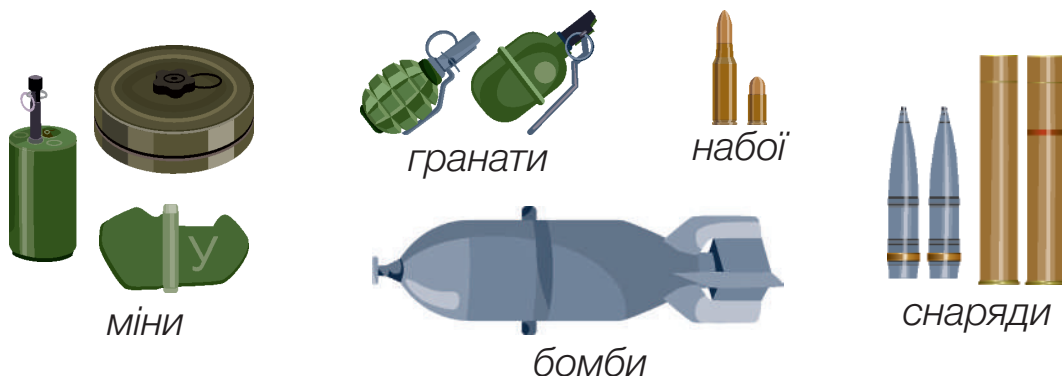

Безпечно гратися у дворі, на дитячих і спортивних майданчиках. Небезпечними є ігри на горищі, у підвалі, біля дороги, на будівельних майданчиках.

Під час прогулянки ти можеш натрапити на невідомі предмети, покинуті речі (іграшки, телефони, сумки, коробки тощо).

Ніколи не торкайся до таких предметів. Це можуть бути **вибухонебезпечні предмети**, які вибухнуть від найменшого дотику та завдадуть шкоди життю і здоров'ю твоєму та інших.

Вибухонебезпечними є різноманітні боєприпаси:

- Якщо натрапив / натрапила на невідомий предмет:
- Про наявність вибухонебезпечних предметів попереджають застережні знаки:

✗ не чіпай

✗ не підходь

✓ телефонуй 101

Для ігор та розваг вибирай лише безпечні, призначені для цього місця. Ніколи не чіпай невідомі предмети, покинуті речі!

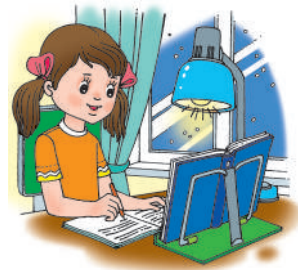
Де ти зазвичай граєшся? Чи є ці місця безпечними? Чому ти так вважаєш?

ТВОЯ БЕЗПЕКА ВДОМА

Можливо, тобі доводиться залишатися вдома наодинці.

Чим можна зайнятися, коли залишаєшся вдома наодинці?

Що може становити небезпеку, коли ти залишаєшся вдома наодинці?

Небезпечно відчиняти двері незнайомим, гратися на балконі та біля відчинених вікон. А також користуватися сірниками, інструментами, електроприладами, газовою плитою.

Розглянувши малюнки, оціни поведінку дітей. Якими можуть бути наслідки таких дій?

Пограбування, пожежа, отруєння, поранення — наслідки небезпечних занять, коли ти вдома наодинці.

Може трапитися так, що, коли ти вдома наодинці, почне лунати сигнал **«Повітряна тривога!»** — сповіщення про небезпеку з повітря.

Якщо сигнал повітряної тривоги застав тебе вдома:

- не панікуй, швидко одягнися;
- візьми «тривожний наплічник» і йди до найближчого укриття.

Якщо немає змоги спуститися в укриття або його поблизу немає:

- займи місце у квартирі чи будинку між двох стін, подалі від вікон чи дзеркал;
- сядь на підлогу і накрийся ковдрою.

Коли ти залишаєшся вдома наодинці, поведься так, щоб твоєму життю і здоров'ю ніщо не загрожувало.

Чи є твої заняття безпечними, коли ти залишаєшся вдома наодинці? Чому ти так вважаєш?

Разом із дорослими вивчи маршрут до найближчого укриття.

ТВОЯ БЕЗПЕКА В ШКОЛІ

Школи обладнані так, щоб учні почувалися там у безпеці. Про твою безпеку в школі дбають дорослі. Проте, якщо не дотримуватися правил поведінки, можуть виникнути небезпечні ситуації.

Розглянувши малюнки, розкажи, як потрібно поводитися в школі, щоб почуватися в безпеці.

Які місця в школі можуть бути небезпечними?

Сходи, коридори, вікна, спортивна зала, спортивний майданчик, їдальня можуть стати для тебе місцями підвищеної небезпеки в разі недотримання правил поведінки.

Розглянувши малюнки, оціни поведінку дітей. Якими можуть бути наслідки такої поведінки?

Якщо під час уроку звучить сигнал **«Повітряна тривога!»**, поведься спокійно, не панікуй:

- виконуй вказівки вчителя / вчительки;
- разом з усіма швидко йди в укриття;
- в укритті слухай подальші вказівки вчителя / вчительки.

Щоб почуватися в школі безпечно, дотримуйся правил поведінки для учнів, будь уважним / уважною до тих, хто поруч.

Які місця на подвір'ї твоєї школи безпечні для ігор, а які — небезпечні? Склади перелік.

ТВОЯ БЕЗПЕКА НА ВУЛИЦІ

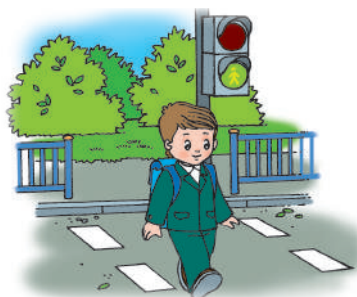
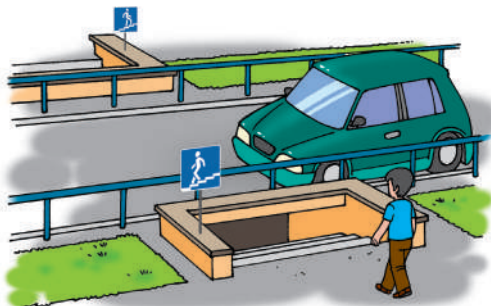
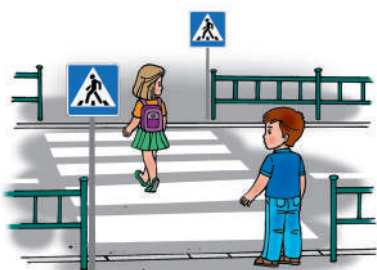

Вулиці призначені для руху транспорту та пішоходів. Щоб усі почувалися на вулиці безпечно, рух транспорту та пішоходів розділений.

Для руху транспорту призначена **проїзна частина**. Пішоходи рухаються **тротуарами**.

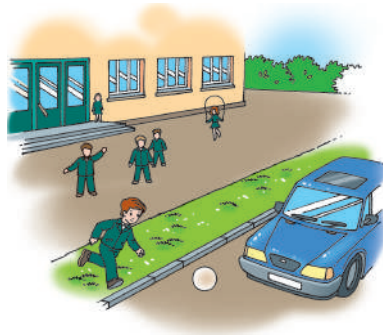
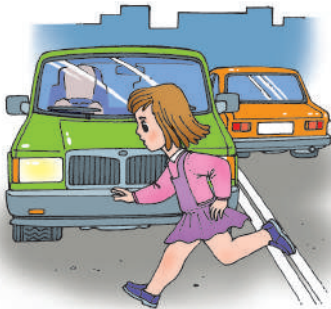
Розглянувши малюнки, розкажи, як потрібно поводитися на вулиці, щоб почуватися в безпеці.

- На вулиці ходи лише тротуаром, тримаючись його правого боку.
- Переходь проїзну частину лише пішохідним переходом, де нанесено лінії розмітки «зебра».
- Якщо є світлофор, переходь проїзну частину тоді, коли для пішоходів горить зелене світло.
- Вибирай для ігор та розваг місця, які віддалені від проїзної частини.

Розглянувши малюнки, оціни поведінку дітей. Якими можуть бути наслідки такої поведінки?

Щоб почуватися безпечно на вулиці, дотримуйся правил дорожнього руху.

Якщо на вулиці тебе застав сигнал **«Повітряна тривога!»**, поведься спокійно, не панікуй:

- прямуй до найближчого укриття, станції метро, підземного переходу;
- тримайся на відстані від будинків зі скляними вітринами.

Якщо укриття поблизу немає, але чути вибухи:

- лягай на землю біля високого бордюру або іншого підвищення;
- накрій голову руками.

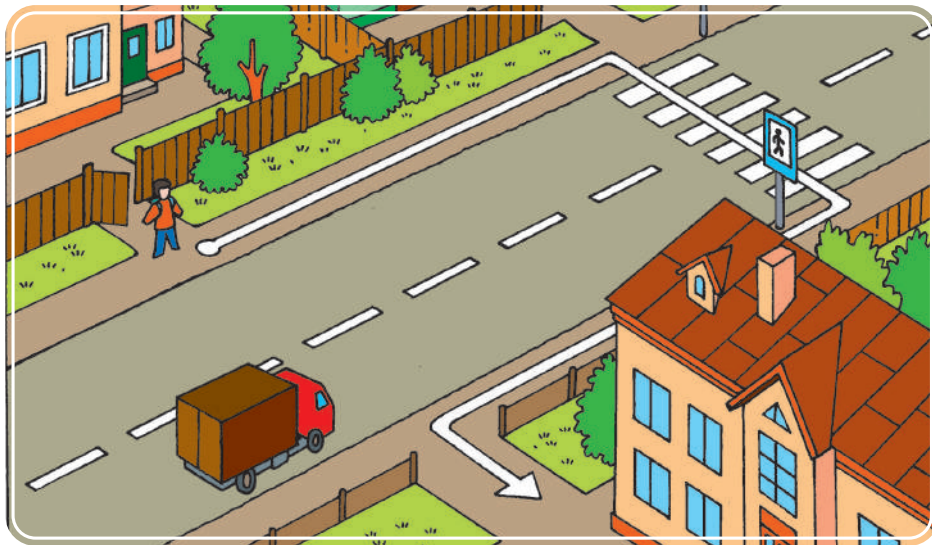
Як ти поводишся на вулиці? Чи є безпечною твоя поведінка? Чому ти так вважаєш?

БЕЗПЕЧНА ДОРОГА ВІД ДОМУ ДО ШКОЛИ

Твій шлях до школи пролягає вулицями міста чи села. Щоб він був безпечним, вибирай маршрут, на якому найменше переходів через проїзну частину.

Опиши безпечний маршрут до школи.

Щоб шлях від дому до школи був безпечним, дотримуйся правил дорожнього руху.

- Разом із дорослими вибери безпечний маршрут і ходи ним завжди.
- Будь на вулиці уважним / уважною і обережним / обережною.
- Ходи лише тротуарами.
- Не вибігай на проїзну частину, навіть якщо поспішаєш.
- Переходь проїзну частину на пішохідному переході.

Перед тим як переходити дорогу на пішохідному переході, потрібно:

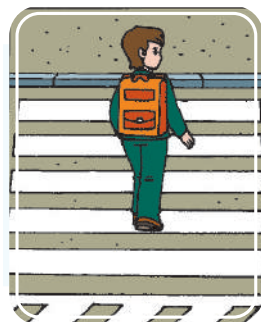
- подивитися ліворуч — якщо немає машин, починати перехід;

- дійти до середини дороги і зупинитись;

- подивитися праворуч — якщо немає машин, закінчити перехід.

Опиши свій маршрут до школи. Назви вулиці, на яких ти переходиш проїзну частину.

Чи є там пішохідні переходи? Чи встановлені на них світлофори?

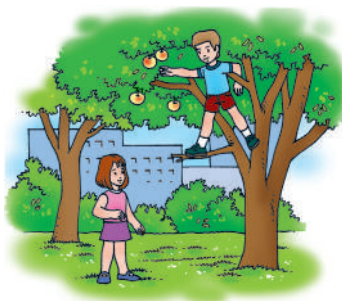
Разом із дорослими визнач, чи є твій маршрут до школи безпечним.

ПЕРЕВІР СЕБЕ

Із ким із зображених дітей приємно спілкуватися? Чому?

Хто із зображених дітей дбає про свою безпеку? Якими можуть бути наслідки небезпечної поведінки?

Хто із зображених дітей турбується про органи чуття? Яка небезпека загрожуватиме іншим дітям?

ЛЮДИНА В СУСПІЛЬСТВІ

Прочитай уривок із вірша «Мати-Україно». Чому автор називає Батьківщину рідною матір'ю?

Є у сонця небо синє,
і гніздечко — у пташини.
А у кожної людини
є матуся — Батьківщина.
Наша зветься — Україна.

Ганна Чубач

Місто (село), у якому ти живеш, є частиною країни, яка називається Україна. Україна — це твоя Батьківщина. Тут живе твоя родина, ростеш ти.

Які природні багатства є в Україні?

В Україні є ліси й луки, гори й моря, річки й озера. Є багато міст і сіл, у яких живуть працюючі люди — народ України.

Чим займаються люди в Україні?

Руками українців зведені будинки, дороги, школи, театри, заводи й фабрики. У містах виробляють трактори, літаки, кораблі, автомобілі, продукти харчування. У селах вирощують пшеницю, соняшник, цукрові буряки, льон, фруктові дерева, розводять корів, свиней, овець, курей.

**Україна — це твоя Батьківщина.
Батьківщина в кожного одна.
Її потрібно любити й шанувати.**

Чому Україну ми називаємо Батьківщиною? Чим славиться Україна?

У яких містах України тобі доводилося побувати? Що тобі запам'яталося?

Які природні скарби є в Україні (див. форзац 2)?

Створи фотовиставку «Мальовнича Україна».

КИЇВ — СТОЛИЦЯ УКРАЇНИ

Яку назву має країна, у якій ти живеш?

Столицею України є місто Київ.

Столиця — це головне місто країни. Київ розташований на берегах Дніпра — найбільшої річки нашої країни.

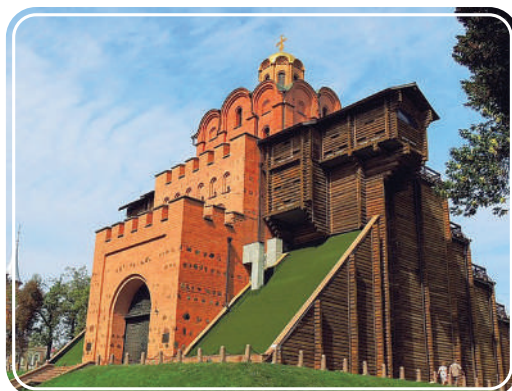
У Києві є багато пам'яток старовини.

Які пам'ятки старовини є в Києві?

Софійський собор

Золоті ворота

Головна вулиця Києва має назву Хрещатик.

Прочитай назви визначних місць Києва. Опиши їх.

Вулиця Хрещатик і майдан Незалежності

Національний академічний театр опери та балету України імені Тараса Шевченка

Київський національний університет імені Тараса Шевченка

У Києві багато пам'ятників, театрів, музеїв, парків, навчальних закладів. У столиці працюють Президент України, Верховна Рада та уряд України. Київ — місто-трудівник з великою кількістю заводів і фабрик.

Київ — столиця України. Це дуже гарне старовинне і водночас сучасне місто.

Чи доводилося тобі бувати в Києві?
Що запам'яталося з побаченого в цьому місті?

Чому Україну ти називаєш Батьківщиною?
Як потрібно ставитися до своєї Батьківщини?

Україна — край, який в усьому світі славиться талановитими і видатними людьми, історичними пам'ятками, родючими землями, мальовничою природою.

У 1991 році Україна стала незалежною державою.

24 серпня — День Незалежності України.

Кожна незалежна держава має свої символи:

- герб — знак держави;
- прапор — полотнище певних кольорів і розмірів;
- гімн — урочиста пісня, яка прославляє державу.

Що зображено на Державному Гербі України?
Які кольори Державного Прапора України (див. форзац 1)?

Малим **Державним Гербом України** є золотий тризуб на синьому тлі.

Державний Прапор України — стяг синьо-жовтого кольору.

Державний Гімн України — перший куплет пісні і приспів «Ще не вмерла України і слава, і воля...».

Державною мовою в Україні є українська мова. Усі громадяни України мають знати державну мову.

Прочитай уривки з віршів і розкази, із чим авторка порівнює кольори нашого прапора та тризуб, зображений на гербі нашої країни.

Золото — в долині,
угорі — блакить.
Прапор України
гордо майорить.
Леся Вознюк

Маленький український герб,
та в нім така нестримна сила:
неначе сокіл в вишині,
що розправляє дужі крила.

Леся Вознюк

Прочитай текст Державного Гімну України (див. форзац 1).

Коли вносять чи виносять Державний Прапор, коли виконують Державний Гімн, потрібно встати.

До державних символів стався шанобливо.

Вивчи напам'ять Державний Гімн України.

Де зображують малий Державний Герб України?
Де і з якої нагоди вивішують Державний Прапор України?

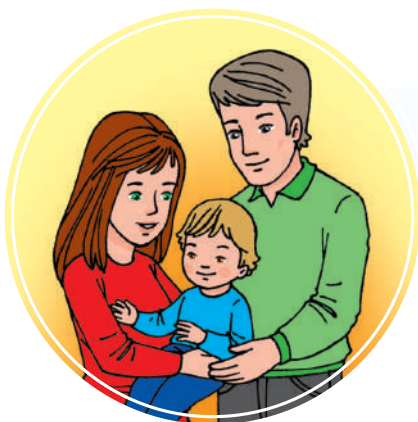
ТВОЇ ГРОМАДЯНСЬКІ ПРАВА

Ти громадянин чи громадянка України і маєш певні права. Твої громадянські права — це те, що має забезпечувати держава. Користуючись своїми правами, ти можеш жити й розвиватися як особистість.

Які права мають громадяни України? Як ти розумієш ці права?

Право на життя та його захист.

Право на повагу до людської гідності.

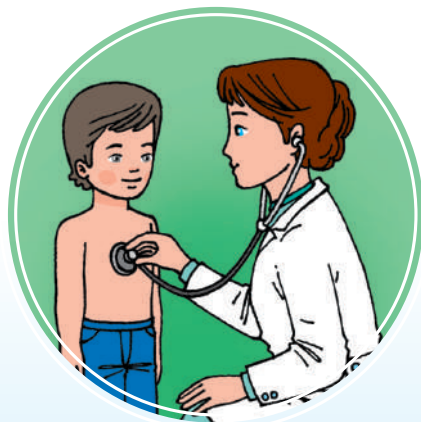

Право навчатися й здобувати освіту.

Право на вільний
розвиток
особистості.

Право на охорону
здоров'я та медичну
допомогу.

Право на житло.

Право на відпочинок.

Поважай права інших людей,
тоді й твої права поважатимуть.

Якими громадянськими правами ти користуєш-
ся? Хто з дорослих має дбати про дотримання
твоїх прав?

ТВОЇ ГРОМАДЯНСЬКІ ОБОВ'ЯЗКИ

Які в тебе обов'язки в школі? Які ти маєш обов'язки вдома?

Громадяни України мають не лише права, а й обов'язки. Твої громадянські обов'язки — це те, що ти маєш неухильно виконувати.

Які обов'язки мають громадяни України? Як ти розумієш ці обов'язки?

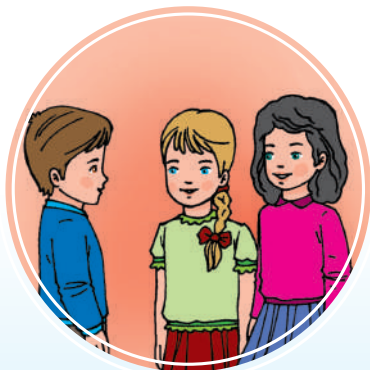

Обов'язок шанувати державні символи України.

Обов'язок навчатися та здобувати освіту.

Обов'язок не завдавати шкоди природі та культурній спадщині.

Обов'язок не посягати на права та гідність інших громадян.

Обов'язок піклуватися про непрацездатних батьків.

Обов'язок дбати про своїх дітей.

Обов'язок захищати Батьківщину.

Виконуючи громадянські обов'язки, ти приносиш користь собі й Україні.

Які громадянські обов'язки ти виконуєш? Які громадянські обов'язки ти виконуватимеш, коли виростеш?

Разом із дорослими обговоріть, які громадянські обов'язки виконують вони.

ПАМ'ЯТКИ СТАРОВИНИ УКРАЇНИ ТА РІДНОГО КРАЮ

Україна — країна з багатовіковою історією та культурою. У кожному куточку України є визначні пам'ятки старовини. Це площі, майдани, пам'ятники, парки, фортеці, храми, замки та інші витвори талановитих майстрів.

Які пам'ятки старовини є в Україні?

*Шарівський палац
(с. Шарівка
Харківської обл.)*

*Пам'ятник Дюку
де Рішельє
(м. Одеса)*

*Замок Любарта
(м. Луцьк)*

*Парк «Софіївка»
(м. Умань Черкаської обл.)*

*Хотинська фортеця
(м. Хотин Чернівецької обл.)*

*Площа Ринок
(м. Львів)*

*Костел Святого Миколая
(м. Кам'янське
Дніпропетровської обл.)*

*Замок «Паланок»
(м. Мукачево
Закарпатської обл.)*

На територіях, де розташовані пам'ятки старовини, створюють музеї й заповідники. Це роблять для того, щоб уберегти їх від руйнування, аби як-найбільше людей могли ними милуватися.

Пам'ятки старовини — це скарби України, їх потрібно відновлювати, берегти й охороняти.

Які пам'ятки старовини тобі довелося бачити? Чим вони тобі запам'яталися?

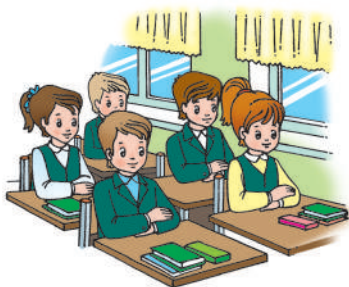

Які історичні пам'ятки є в Україні (див. форзац 2)? Разом із дорослими дізнайся, які пам'ятки старовини є у твоєму рідному краї.

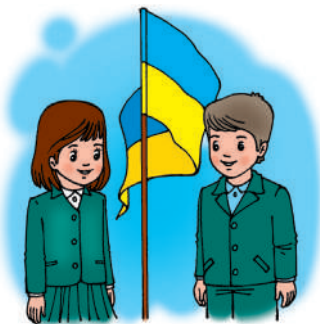
Назви зображені державні символи України.
Які ще є державні символи України?

Які права громадян України зображені?
Які ще є права?

Які обов'язки громадян України зображені?
Які ще є обов'язки?

ЛЮДИНА І СВІТ

Чим відрізняються між собою люди? Що в них спільного?

Ти живеш у країні, назва якої — Україна. У світі є ще багато країн, де живуть різні люди. Країни розташовані в різних куточках світу і відрізняються своєю природою. Десь дуже тепло, а десь — холодно. Десь є гори, а десь — моря. Десь є ліси, степи й родючі ґрунти, а десь — лише пустелі. Люди пристосувалися до життя в різних умовах.

Чим відрізняються люди з різних куточків світу? Чим вони схожі?

У різних країнах живуть люди, які несхожі зовні. У них різний колір шкіри, волосся, очей. Вони відрізняються формою обличчя, очей, носа й губ. В одних волосся пряме, а в інших — кучеряве.

Люди в різних країнах мають свою мову та культуру. У них є певні традиції, звичаї, пісні, танці, національний одяг, страви.

Чим вирізняється національний одяг у різних країнах світу?

Японія

Мексика

Німеччина

Нігерія

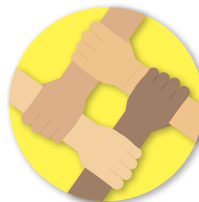
Якими різними не були б люди у світі, вони подібні тим, що хочуть жити в мирі, добрі й злагоді.

Вивчай і поважай культуру, традиції та звичаї людей з різних країн.

Придумай назви до зображених символів.

Чому в народі кажуть: «Які люди, такі й порядки»?

На Землі є багато країн. Кожна з них має свою культуру, історію, господарство.

Однією зі стародавніх країн світу є **Китай**. Це країна, яка славиться храмами, Великим китайським муром, розвиненими містами з хмарочосами.

*Великий
китайський мур*

*Шанхай — найбільше
місто Китаю*

Канада — країна озер і мальовничої природи. Тут розташований відомий на весь світ Ніагарський водоспад. Міста Канади гарні й охайні.

*Ніагарський
водоспад*

*Торонто — найбільше
місто Канади*

Австралія — країна, відокремлена від інших країн світу та з усіх боків оточена океаном.

Тут живуть тварини, яких ніде у світі більше немає: кенгуру, качкодзьоб, коала.

Уздовж узбережжя океану простягаються великі міста.

Кенгуру

Сідней — найбільше місто Австралії

Країни світу дуже різноманітні та цікаві.

Яку країну світу тобі хотілося б відвідати? Чому?

Якщо тобі довелося побувати в якійсь країні світу, розкажи, що запам'яталося з побаченого там.

Разом із дорослими створи фотоколаж про країну, у якій довелося побувати, або країну, яку мрієш відвідати.

ВИНАХОДИ ЛЮДСТВА

Які речі, що без них ти не уявляєш життя, є в тебе вдома? А які — у школі?

Навколо є предмети, якими ти повсякчас користуєшся, навіть не замислюючись, хто їх створив. Нові й корисні речі створюють люди, яких називають **винахідниками**.

Які винаходи людства допомагають пізнавати та досліджувати світ?

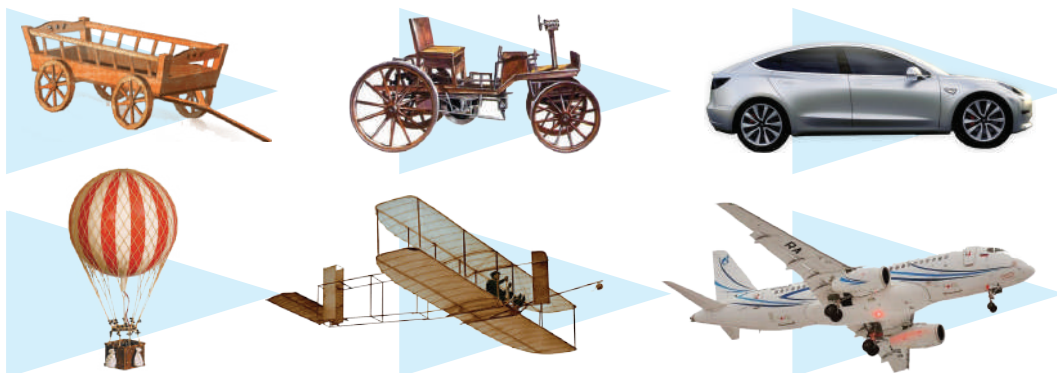
Які винаходи допомагають людям у побуті?

З давніх-давен люди мріяли про можливість долати значні відстані та переміщувати вантажі. Утілюючи мрії, вони винайшли колесо, повітряну кулю і човен.

Як змінювалися винаходи, які допомагають людям долати великі відстані?

Які винаходи допомагають людям передавати та отримувати повідомлення на відстані?

Життя людей змінюється з появою нових винаходів.

Які винаходи людства допомагають тобі в навчанні?

Якими винаходами людства ти користуєшся вдома?

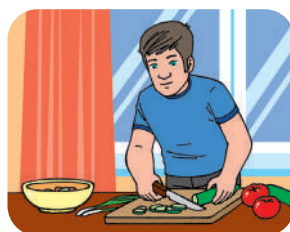
ПОМІЧНИКИ ЛЮДИНИ В ПОБУТІ

Сучасна людина використовує різноманітну техніку, яка допомагає їй у побуті. Побутова техніка полегшує домашню роботу, створює затишок і зручності у повсякденному житті людини.

Яку домашню роботу полегшують побутові прилади?

Сучасній людині в побуті допомагають прилади, створені винахідниками.

Які побутові прилади використовують у тебе вдома? У чому вони допомагають?

Дизайн і технології

ДОРОГИЙ ПЕРШОКЛАСНИКУ / ДОРОГА ПЕРШОКЛАСНИЦЕ!

Чи любиш ти майструвати, гратися, фантазувати?
На сторінках підручника на тебе чекають захопливі заняття.

Дівчинка Ідейка

порадить, як власноруч утілити в життя різноманітні творчі задуми.

Дослухайся до її порад — і ти створиш кумедних тваринок, барвисті листівки, незвичайні іграшки, загадкових прибульців, казкові подарунки.

А щоб заняття творчістю приносило задоволення, дуже важливо дотримуватися правил безпеки праці. Тоді робочий процес буде успішним, корисним та цікавим.

Окремі уроки передбачають використання шаблонів. Попроси дорослих допомогти тобі підготувати їх заздалегідь.

Шаблони можна завантажити, зісканувавши QR-код, або за покликанням:

https://pp-books.com/shablony_YaDS_1kl_2023

Шаблони
тут

БАЖАЄМО УСПІХУ!

Правила безпеки під час роботи з ножицями

1. Користуйся ножицями із заокругленими кінцями.
2. Не тримай ножиці кінцями догори.
3. Передавай ножиці лише в закритому вигляді, кільцями вперед.
4. Не різь ножицями, коли рухаєшся, і не підходь до однокласників / однокласниць під час різання.
5. Не працюй тупими ножицями і ножицями з послабленим з'єднанням.
6. Клади ножиці на стіл так, щоб вони не виступали за його край, і не залишай їх розкритими.
7. Під час роботи з ножицями уважно стеж за лінією розрізу і притримуй матеріал лівою рукою так, щоб пальці були розташовані якнайдалі від леза.

Правила користування клеєм

1. Підкладай папір під деталі, на які потрібно нанести клей (щоб не забруднити стіл чи парту).
2. Під час роботи користуйся пензликом для клею (зберігай його на підставці).
3. Нанось клей на великі деталі по краях, а малі змащуй пензликом повністю від середини до країв.
4. Для притискання елементів аплікації використовуй чистий аркуш паперу.
5. Залишки клею витирай серветкою.
6. У разі потрапляння клею на одяг негайно змий водою.
7. Після закінчення роботи баночку з клеєм щільно закрив, руки та пензлик ретельно вимий.

СМАЧНА ГРУША

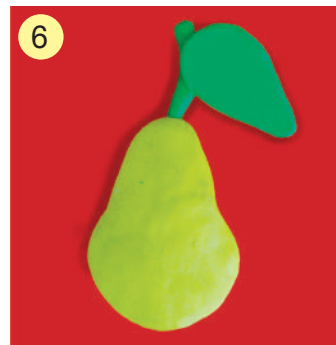
Діти люблять ласувати смачними й соковитими фруктами, а також залюбки ліплять їх із пластиліну.

- ✓ пластилін
- ✓ ганчірка
- ✓ картон
- ✓ дощечка
- ✓ стеки

ПОСЛІДОВНІСТЬ ВИКОНАННЯ

1. Із половини бруска пластиліну жовтого кольору розкачай кульку та розплющ її між долонями (фото 1, 2).
2. За допомогою витягування надай пластилінові форму грушки (фото 3).
3. Із пластиліну зеленого кольору виліпи листочок та розкачай «ковбаску» за зразком (фото 4).
4. Приліпи грушку до основи та згладь її стекою. Приєднай хвостик і листочок до грушки. Стекою витисни прожилки (фото 5, 6).

ПОВЕЛИТЕЛЬ АРКТИКИ

Білий ведмідь — найбільший із материкових хижаків. Витривалий, чудовий плавець, силач, а ще він любить подорожувати на крижинах.

- ✓ шаблон (підготуй заздалегідь)
- ✓ кольоровий картон (синього чи блакитного кольору)
- ✓ кольоровий папір
- ✓ деталі аплікації: відбиток руки, голова ведмедя (виріж заздалегідь)
- ✓ ножиці, клей
- ✓ фломастери
- ✓ ручка-коректор
- ✓ декор (сніжинки, зірочки тощо)

ПОСЛІДОВНІСТЬ ВИКОНАННЯ

1. Підготуй необхідні матеріали та інструменти, шаблон (фото 1).
2. Виріж крижини. Приклей на картон (фото 2).
3. Промалюй деталі на заготовках (фото 3).
4. Приклей долоньку (фото 4).
5. Приклей голову ведмедя (фото 5).
6. Задекоруй аплікацію сніжинками (фото 6). Їх можна намалювати і ручкою-коректором.

БІЛОЧКА СОФІЙКА

Білочка Софійка разом зі своєю подружкою завітчали свої голівки ось такими жовто-блакитними квітами.

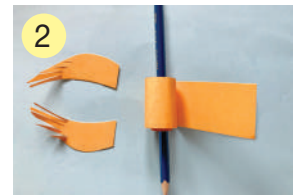
Виготов білочок з паперових скляночок.

- ✓ шаблон
- ✓ пластилін
- ✓ ножиці, фломастери
- ✓ ручка-коректор
- ✓ «рухливі» оченята
- ✓ паперова одноразова склянка
- ✓ картон чи цупкий папір оранжевого кольору
- ✓ двосторонній скотч (клей)

ПОСЛІДОВНІСТЬ ВИКОНАННЯ

1. Підготуй необхідні матеріали, інструменти, шаблон (фото 1).
2. Виріж за шаблоном вухка, кінчики розігни, хвостик накрути на олівець (фото 2).
3. Приклей вухка та хвостик (фото 3).
4. Прикріпи очі. Намалюй носик, ротик, зубки, брівки. Розкачай три невеличкі пластилінові кúльки. Приліпи їх, як на зразку (фото 4).
5. Стекою зроби надсічки на чубчику. Зліпи жовто-блакитні квіточки та приклей їх на голівку (фото 5).

Оригамі — це створення об'ємних виробів шляхом згинання та складання паперу.

ЗАПАМ'ЯТАЙ!

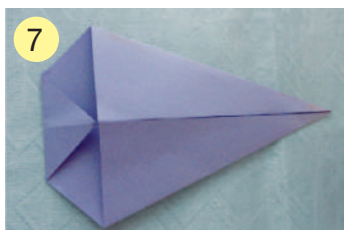
1. Працюй із папером на твердій поверхні (парті, столі).
2. Краї паперу складай рівно.
3. Згинай папір, розгладжуючи його від середини лінії згину до країв.

- ✓ кольоровий папір
- ✓ картон блакитного кольору
- ✓ ножиці, клей, фломастери

ПОСЛІДОВНІСТЬ ВИКОНАННЯ

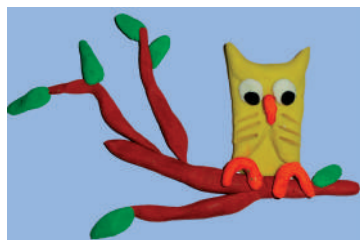
1. Із дібраного аркуша кольорового паперу сложи за зразком кита (фото 1–9).
2. Наклей готового кита на картон блакитного кольору.

У дуплі весь день, як в хаті
бабця край віконця.
Пішла б, може, погуляти —
та боїться сонця.

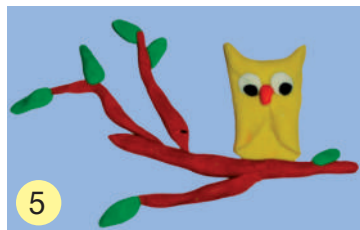
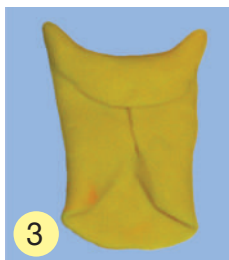
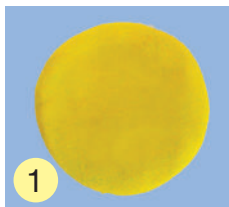
Станіслав Шаповалов

- ✓ пластилін
- ✓ картон-основа
- ✓ стеки

ПОСЛІДОВНІСТЬ ВИКОНАННЯ

1. Із половини бруска пластиліну розкачай кульку та розплющ її на паляничку. Обидва її боки згорни до середини (фото 1, 2).
2. З верхньої частини палянички витягни вушка (фото 3).
3. Приліпи очі та дзьоб (фото 4).
4. Із дібраного пластиліну розкачай три малі й одну більшу «ковбаски» — це гілочки. Розмісти їх за зразком та притисни до основи. Приліпи до гілки сову. Із пластиліну зеленого кольору виготов листочки. Приєднай їх до гілки (фото 5).
5. Із червоного пластиліну зроби лапки сови за зразком.

ЩИРОСЕРДНИЙ ЗАЙЧИК

Пропоную тобі зробити вітальну листівку у вигляді зайчика. Мила аплікація сподобається всім!

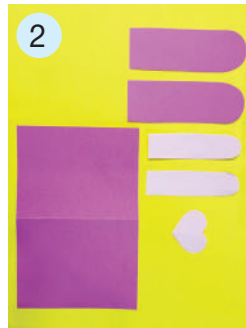
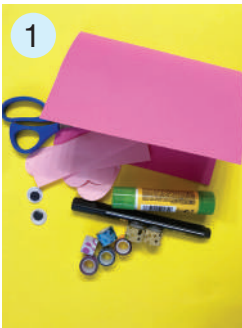
Берися до роботи!

- ✓ шаблони
- ✓ ножиці
- ✓ клей
- ✓ «рухливі» оченята
- ✓ кольоровий картон
- ✓ кольоровий папір
- ✓ декоративний скотч

ПОСЛІДОВНІСТЬ ВИКОНАННЯ

1. Підготуй необхідні матеріали та інструменти, шаблони (фото 1).
2. Половину картону (A4) зігни навпіл. Виріж деталі для вух та носик за шаблонами (фото 2).
3. Відігни, як на зразку, обидві сторони основи листівки. Приклей вуха. Носик прикріпи лише на одну частину заготовки (фото 3).
4. Намалюй мордочку. Приклей очі. Прикрась низ листівки декоративним скотчем (фото 4).
5. Напиши привітання (фото 5).

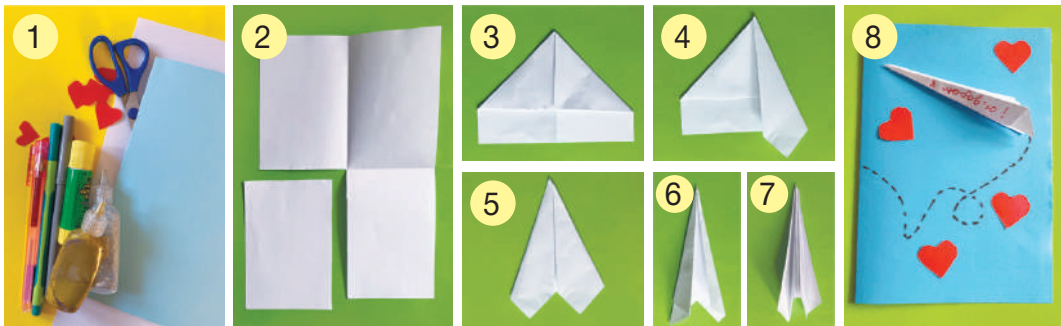
Така листівка допоможе тобі привітати рідних і близьких. Прояви увагу та щирість, наповни добрими словами сердечка.

- ✓ білий папір (А4)
- ✓ кольоровий папір (картон)
- ✓ ножиці, клей, фломастери
- ✓ клей із блискітками
- ✓ декоративні елементи (сердечка)

ПОСЛІДОВНІСТЬ ВИКОНАННЯ

1. Підготуй необхідні матеріали й інструменти (фото 1).
2. Зігни аркуш білого паперу навпіл по горизонталі та вертикалі. Відріж четверту частину (фото 2).
3. Зігни відрізану деталь навпіл. Відігни сторони за зразком (фото 3).
4. Відігни ще раз обидві сторони (фото 4–5).
5. Знову відігни сторони за зразком (фото 6).
6. Перегни заготовку навпіл. Утворився літачок (фото 7).
7. Приклей літачок на заготовку листівки — зігни картон навпіл. Намалюй слід літака. Приклей сердечка. Задекоруй листівку (фото 8).

Гігієна порожнини рота дуже важлива для дітей.

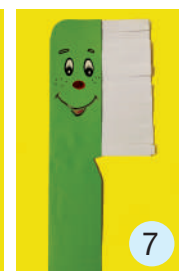
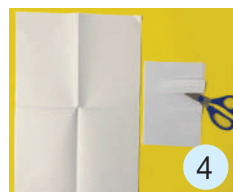
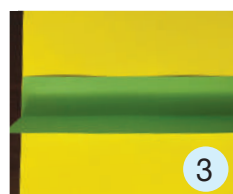
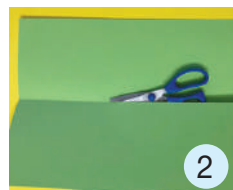
Сподіваюся, ти добре дбаєш про свої зуби. А щоб догляд був постійним, для тебе нагадування — яскрава весела зубна щітка.

- ✓ кольоровий папір
- ✓ білий папір
- ✓ ножиці, клей
- ✓ фломастери

ПОСЛІДОВНІСТЬ ВИКОНАННЯ

1. Підготуй необхідні матеріали та інструменти (фото 1).
2. Аркуш кольорового паперу зігни навпіл по вертикалі. Відріж половину (фото 2).
3. Зігни навпіл заготовку по вертикалі (фото 3).
4. Зігни білий папір навпіл по вертикалі та горизонталі й розріж на чотири частини. Наклади їх одну на одну, розсічи (фото 4).
5. Приклей почергово усі чотири частини, накладаючи одну на одну (фото 5).
6. Приклей верхню частину заготовки (фото 6).
7. Намалюй очі, брівки, носик, ротик. Заокругли ножицями кути (фото 7).

РІЗНОБАРВНИЙ ЛЬОДЯНИК

Не секрет, що діти люблять солодощі: пампушки, плетенки з маком, тістечка, торттики з кремом, барвисті льодяники.

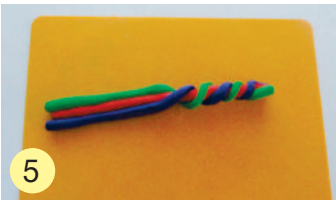
Але не раджу захоплюватися ними, адже це шкодить здоров'ю.

- ✓ пластилін
- ✓ дощечка
- ✓ стеки
- ✓ дерев'яні шпалки
- ✓ ганчірка

ПОСЛІДОВНІСТЬ ВИКОНАННЯ

1. Добери три брускочки пластиліну різного кольору. Розділи кожен навпіл (фото 1).
2. Із трьох половинок розкачай кульки (фото 2).
3. Скачай кожну кульку в «ковбаску». Виклади «ковбаски» одна на одну, стисни та скрути їх у джгутик (фото 3, 4, 5).
4. Скрути джгутик у кільце та нанижи його на дерев'яну шпалку (фото 6, 7).

ПАТРІОТИЧНЕ СЕРДЕЧКО

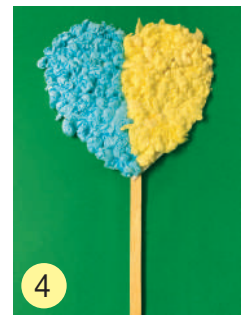
Ми — українці!
Це велика честь і слава — любити всім серцем свою Україну. Бо вона — наша мати. Нас нікому не здолати!

- ✓ шаблон
- ✓ картон
- ✓ ножиці, клей
- ✓ дерев'яна паличка
- ✓ скотч
- ✓ паперові кульки (підготуй заздалегідь)
- ✓ ганчірка
- ✓ жовта та блакитна стрічки

ПОСЛІДОВНІСТЬ ВИКОНАННЯ

1. Підготуй необхідні матеріали та інструменти, шаблон (фото 1).
2. Виріж із картону основу — сердечко (за шаблоном). Щедро нанеси клей на половину площини заготовки. Посип паперовими кульками. Щільно притисни зверху ганчіркою (фото 2).
3. Повтори операцію на другій половинці заготовки (фото 3).
4. Приклей скотчем паличку (фото 4). Зав'яжи жовто-сині стрічки.

ВІДВАЖНИЙ ВІТРИЛЬНИК

Зранку до вечора мчить вітрильник морем, долає шторми та бурі. Поспішає до рідних берегів сміливий капітан, бо кличе його Батьківщина, рідний край.

- ✓ шаблони
- ✓ ножиці, клей
- ✓ дерев'яна шпажка
- ✓ кольоровий папір (цупкий)
- ✓ фломастери
- ✓ скотч декоративний
- ✓ кулька пластиліну
- ✓ губка для посуду
- ✓ декор (намистинки, наліпки)

ПОСЛІДОВНІСТЬ ВИКОНАННЯ

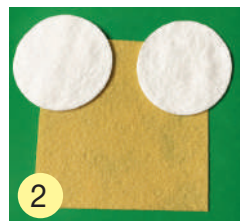
1. Підготуй необхідні матеріали та інструменти, шаблони (фото 1).
2. Виріж два трикутники — більший і менший — та прапорець (за шаблонами). Прикрась вітрила (фото 2).
3. Наколи вітрила на шпажку. Верхівку зафіксуй пластиліновою кулькою (фото 3).
4. Устроми шпажку в губку та пусти вітрильник на воду (налий трохи води в тарілочку) (фото 4).

У тебе є чудова можливість привітати з Великоднем рідних, друзів, знайомих. Нехай це величне свято принесе любов та щастя в кожен дім.

Виготов листівку з пухкою пасочкою.

- ✓ ножиці, клей
- ✓ кольоровий картон
- ✓ квадрат 9×9 із фетру (можна з кольорового паперу: коричневого, бежевого, жовтого)
- ✓ ватні диски (5 шт.)
- ✓ дрібний декор (пухнасті кульки, намистинки тощо)
- ✓ фломастери
- ✓ скотч декоративний
- ✓ стрічка

ПОСЛІДОВНІСТЬ ВИКОНАННЯ

1. Підготуй необхідні матеріали та інструменти (фото 1).
2. Зігни аркуш картону навпіл. Приклей квадрат, ватні диски (фото 2–3).
3. Приклей пухнасті кульки (фото 4).
4. Задекоруй листівку. Приклей бантик. Пофантазуй, можливо, придумаєш свій цікавий декор.

ПТАШКА ВЕЛИКДЕНЬ ПРИНЕСЛА!

Пташка весну вітає,
Великдень до нас закликає.
Щоб його весело відсвяткувати, —
час аплікацію виготовляти.

Лілія Роговська

- ✓ шаблони
- ✓ ножиці
- ✓ клей
- ✓ кольорові олівці
(6–8 кольорів
перев'яжи резинкою)
- ✓ білий картон
- ✓ фломастери
- ✓ кольоровий папір
- ✓ ручка-коректор
- ✓ «рухливе» очко

ПОСЛІДОВНІСТЬ ВИКОНАННЯ

1. Підготуй необхідні матеріали та інструменти, шаблони (фото 1).
2. Перев'язаними олівцями промалюй овал — гніздо (фото 2).
3. Наклей по чергово деталі аплікації пташки, як на зразку (фото 3).
4. Приклей очко. Нанеси візерунок на крильце, хвостик. Розфарбуй і приклей великодні яйця на гніздо (фото 4).
5. Прикріпи листочки.

КВІТКА ДЛЯ МАТУСІ

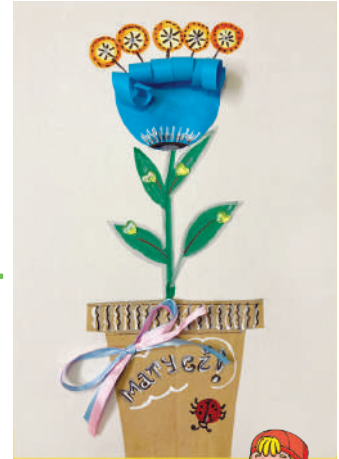
Весна прийшла!

Усе зеленіє, розквітає. Весна вітає всіх матусь із Днем матері. Привітай свою рідненьку й ти.

Нехай ця чудова квітка дарує щастя мамам і діткам.

- ✓ шаблони
- ✓ ножиці
- ✓ клей
- ✓ фломастери
- ✓ кольоровий папір
- ✓ скотч
- ✓ декор (намистинки, блискітки)
- ✓ тоненька стрічка

ПОСЛІДОВНІСТЬ ВИКОНАННЯ

1. Підготуй необхідні матеріали й інструменти (фото 1).
2. Виріж за шаблоном квітку. Зроби надрізи та накрути кінчики пелюсток на олівець (фото 2–3).
3. Склади навпіл дібраний для горщика папір. Обведи шаблон 2 — половинку горщика. Виріж і приклей на картон. Намалюй деталі виробу, зроби напис (фото 4).
4. Намалюй стебло та листки (фото 5).
5. Приклей квітку. Задекоруй виріб (фото 6).

ЛЕОПАРДИК І ТИГРИК

Чи знаєш ти, що великі хижі тварини — леопард і тигр — родичі наших милих і лагідних котиків?

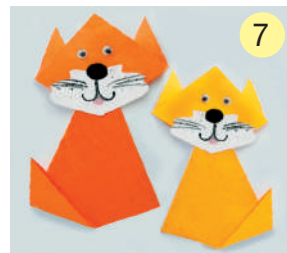
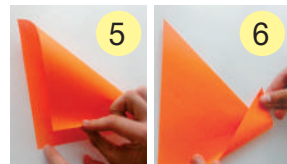
Тигри живуть в Азії, а леопарди — в Азії та Африці. Їхні малюки дуже симпатичні й потішні.

- ✓ шаблон
- ✓ кольоровий папір
- ✓ ножиці
- ✓ клей
- ✓ фломастери

ПОСЛІДОВНІСТЬ ВИКОНАННЯ

1. З аркуша паперу жовтого або оранжевого кольору зроби квадрат. Зігни його по діагоналі (фото 1).
2. Кути утвореного трикутника відігни догори. Це — вухка (фото 2).
3. Виріж мордочку за шаблоном та приклей її (фото 3).
4. Намалюй носик, ротик, вуса. Намалюй або приклей очка (фото 4).
5. Для тулуба використай ще один квадрат такого самого кольору. Зігни його по діагоналі (фото 5).
6. Відігни нижній кут догори. Це — хвіст (фото 6).
7. Приклей голову до тулуба (фото 7).
8. Розмалюй паперову тваринку фломастерами.

СОЛОДКИЙ ДОНАТС

Донатси — це американські пончики з різними смаками, які подобаються і дорослим, і малим.

Їж на здоров'я, але пам'ятай, що надмірне вживання солодо-щів шкодить здоров'ю. Краще виготов собі донатси-прикраси.

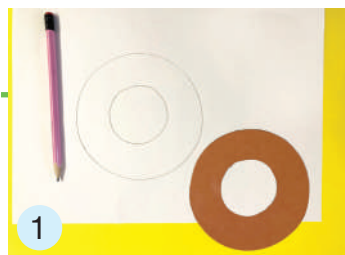

- ✓ картонна основа — кільце діаметром 11–12 см з діаметром отвору 5–6 см (підготуй заздалегідь)
- ✓ білий папір
- ✓ ножиці
- ✓ клей
- ✓ пластилін
- ✓ фломастери

ПОСЛІДОВНІСТЬ ВИКОНАННЯ

1. Обведи на білому папері кільце (фото 1).
2. Виріж кільце. Його край зроби фігурним (фото 2).
3. Наклей білу заготовку на картонне кільце-основу (фото 3).
4. Прикрась «донатс» пластиліновими кульками (фото 4).
5. Намалюй фломастерами посипку (фото 5).

Без роботів — механічних помічників — важко уявити сучасний побут. Креслення першого робота зробив у 15 столітті видатний учений і художник Леонардо да Вінчі.

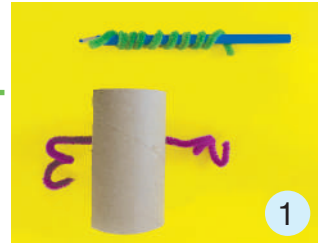
Ти теж можеш створити веселого робота. Берися до роботи!

- ✓ картонна втулка (із фольги, туалетного паперу тощо)
- ✓ «пухнасті» дротики
- ✓ олівці, фломастери
- ✓ ножиці, клей
- ✓ скотч, декоративний скотч
- ✓ декор (намистинки, блискітки)
- ✓ «рухливі» оченята

ПОСЛІДОВНІСТЬ ВИКОНАННЯ

1. В отвори картонної втулки (зроби з дорослими) просили «пухнасту» дротину. Для антени накрути дротину на олівець (фото 1).
2. Зафіксуй скотчем антену всередині втулки (фото 2).
3. Приклей очі, носик. Намалюй деталі виробу (фото 3).
4. Прикрась декоративним скотчем, намистинками, блискітками (фото 4).

ЛЮДИНА І ПРИРОДА4

Рослини, їх будова	4
Дерева, кущі, трав'янисті рослини.....	6
Листяні та хвойні рослини.....	8
Дикорослі й культурні рослини	10
Рослини лісу.....	12
Рослини луків.....	14
Кімнатні рослини	16
Охорона рослин.....	18
Тварини	20
Дикі та свійські тварини	22
Комахи	24
Риби	26
Птахи.....	28
Звірі.....	30
Тварини — домашні улюбленці	32
Тварини лісу	34
Тварини луків	36
Охорона тварин	38
Перевір себе	40

ЛЮДИНА.....41

Людина — частина природи і суспільства.....	42
Кожна людина неповторна	44
Край, у якому ти живеш	46
Твій зовнішній вигляд.....	48
Чим ти бачиш	50
Чим ти чуєш	52
Чим ти відчуваєш запах.....	54
Чим ти розпізнаєш смак.....	56
Про що тобі повідомляють руки	58
Твоя безпека під час ігор та розваг	60
Твоя безпека вдома.....	62
Твоя безпека в школі	64
Твоя безпека на вулиці	66
Безпечна дорога від дому до школи.....	68
Перевір себе	70

ЛЮДИНА В СУСПІЛЬСТВІ71

Україна — твоя Батьківщина.....	72
Київ — столиця України	74
Державні символи України.....	76
Твої громадянські права.....	78
Твої громадянські обов'язки	80
Пам'ятки старовини України та рідного краю.....	82
Перевір себе	84

ЛЮДИНА І СВІТ85

Різноманітний світ людей	86
Подорожуємо країнами світу.....	88
Винаходи людства.....	90
Помічники людини в побуті	92

ДИЗАЙН І ТЕХНОЛОГІЇ.....93

Правила користування матеріалами	94
Смачна груша	95
Повелитель Арктики.....	96
Білочка Софійка	97
Дивовижний кит	98
Розумна сова	99
Щиросердний зайчик.....	100
Сердечні вітання	101
Дбаємо про зубки.....	102
Різнобарвний льодяник.....	103
Патріотичне сердечко	104
Відважний вітрильник	105
Листівка «З Великоднем!»	106
Пташка Великодень принесла!	107
Квітка для матері	108
Леопардик і тигрик	109
Солодкий донатс	110
Робот Роберт	111

Список використаних джерел

Літературні твори

- C. 46. Рідний край (уривок з вірша). Надія Красоткіна, Авторський блог (URL: <http://web.archive.org/web/20230605075349/https://krasotkina.com/%D0%B2%D1%96%D1%80%D1%96%D0%A0%D1%96%D0%B4%D0%BD%D0%B8%D0%B9%20%D0%BA%D1%80%D0%B0%D0%B9.html>).
- C. 72. Батьківщина (уривок з вірша). Ганна Чубач. Батьківщина України. Патріотичні вірші для дітей. Донецьк: «Видавництво Сталкер», 2004. С. 48. С. 7
- C. 77. Прапор України (уривок з вірша). Леся Вознюк. Авторський блог (URL: <http://web.archive.org/web/20230612132403/https://lesia.vozniuk.com/>).
- C. 77. Український герб (уривок з вірша). Леся Вознюк. Авторський блог (URL: <http://web.archive.org/web/20230612132403/https://lesia.vozniuk.com/>).
- C. 99. Загадка про сову. Станіслав Шаповалов. Лісовий урок: Вірші. Для дошк. та мол. шк. віку / Худож. Іванова К. — К.: АБІА3, 2015. — 32 с. : іл.

Зображення

- C. 5. Садові квіти. Картина Катерини Білокур. 1952 р. Desaturated from original (DFO).
- C. 15. Літній день. Картина Володимира Орловського. 1884 р. DFO.
- C. 47. Адреса. (Надія Вітушинська. З особистого архіву).
- C. 72. Дністровський каньйон. (Олександр Гриців. З особистого архіву).
- C. 73. Перший український серійний Ан-148, Олег Беляков, ліцензія CC BY-SA 3.0. DFO.
- C. 74. Золоті ворота, Роман Кравчук, ліцензія CC BY-SA 4.0. DFO.
- C. 75. Національний академічний театр опери та балету України імені Тараса Шевченка, ЕМІ, ліцензія CC BY-SA 3.0. DFO.
- C. 82. Замок Любарта (м. Луцьк), Клименко, ліцензія CC BY-SA 3.0. DFO.
- C. 82. Шарівський палац (с. Шарівка Харківської обл.), Рижков Сергій, ліцензія CC BY-SA 4.0. DFO.
- C. 82. Парк «Софіївка» (м. Умань Черкаської обл.), Рулmasal, ліцензія CC BY-SA 4.0. DFO.
- C. 82. Хотинська фортеця (м. Хотин Чернівецької обл.), Зисько Сергій, ліцензія CC BY-SA 4.0. DFO.
- C. 83. Костел Святого Миколая (м. Кам'янське Дніпропетровської обл.), Фотодокументаліст, ліцензія CC BY-SA 4.0. DFO.
- C. 83. Замок «Паланок» (м. Мукачів Закарпатської обл.), Ревтій, ліцензія CC BY-SA 4.0. DFO.
- C. 95–111. Фото до розділу «Дизайн і технології». (Лілія Роговська. З особистого архіву).
- Форзац 2. Шацькі озера, Володимир Скрипов, ліцензія CC BY-SA 3.0. DFO. Кам'яне село. Шиманський Василь, ліцензія CC BY-SA 3.0. DFO. Вид на Дністер з Червоної гори, Роксана Баширова, ліцензія CC BY-SA 4.0. DFO. Подільські Товтри (Дністер), Дмитро Чапман, ліцензія CC BY-SA 4.0. DFO. Ручії і став Лазневий, дендропарк Олександрія, Біла Церква, Р науом, ліцензія CC BY-SA 4.0. DFO. 800-річний дуб у Диканьці, бавч, ліцензія CC BY-SA 3.0. DFO. Парк «Софіївка», Фолькерман, ліцензія CC BY-SA 3.0. DFO. Кам'яні Могили, Петро Халія, ліцензія CC BY-SA 4.0. DFO. НПП «Олешківські піски», ліцензія CC BY-SA 3.0. DFO. Чорне море, Олексій Бартенєв, ліцензія CC BY-SA 3.0. DFO. Бізон 2, Асканія-нова, Сахібахон, ліцензія CC BY-SA 4.0. DFO. Гора Ай-Петрі, Руал, ліцензія CC BY-SA 3.0. DFO. Піщаний пляж на Арабатському півострові, Ведомости-джа, ліцензія CC BY-SA 4.0. DFO. В'їзна башта, Клименко, ліцензія CC BY-SA 3.0. DFO. Замок Паланок, Ревтій, ліцензія CC BY-SA 4.0. DFO. Кам'янець-Подільська фортеця, Юрій-мр, ліцензія CC BY-SA 4.0. DFO. Золоті ворота, Роман Кравчук, ліцензія CC BY-SA 4.0. DFO. Батурин Палац Розумовського, Сніжок А.М., ліцензія CC BY-SA 4.0. DFO. Палац у Шаровці, Рижков Сергій, ліцензія CC BY-SA 4.0. DFO. Святогірська лавра, Alexh1979, ліцензія CC BY-SA 3.0. DFO. Національний історико-археологічний заповідник «Ольвія», Максим Яковчук, ліцензія CC BY-SA 4.0. DFO. Січ з висоти польоту, Олексій Толмачов, ліцензія CC BY-SA 4.0. DFO. Аккерманська фортеця, Білгород-Дністровський, Костянтин Брижниченко, ліцензія CC BY-SA 4.0. DFO. Північний фасад Воронцовського палацу, Бурляй, ліцензія CC BY-SA 3.0. DFO.

В оформленні видання також використано зображення з інтернет-джерела <https://www.freepik.com> таких авторів: Romir (стор. 9), Ruslan Ivantsov (стор. 9), Chedout (стор. 14), Passakom14 (стор. 31), Wildmedia (стор. 31), Wildmedia (стор. 31), User12006472 (стор. 41), Natlites (стор. 46), Avialad (стор. 46), Mayakuchankova (стор. 71), Aleksandr Ryzhkov (стор. 72), Kcu3191 (стор. 72), Viktor Malyschchts (стор. 72), Megafilm (стор. 73), User21473825 (стор. 73), Ihor Bondarenko (стор. 74), Vvoennyy (стор. 74), Inguksrukilitis (стор. 75), User28582122 (стор. 75), Multipedia (стор. 82), Andranik.h90 (стор. 85), Faabi (стор. 88), Honeypics (стор. 88), User9145455 (стор. 88), User9145455 (стор. 88), User18003440 (стор. 89), Backyardproduction (стор. 89); нахзац: Sashko.T, Roksana.

Навчальне видання

Жаркова Ірина Іванівна, **Мечник** Лариса Андріївна, **Роговська** Лілія Ігорівна

Я ДОСЛІДЖУ СВІТ

Підручник інтегрованого курсу для 1 класу закладів загальної середньої освіти
У двох частинах

Частина 2

Рекомендовано Міністерством освіти і науки України

Підручник безкоштовний.

Надруковано згідно з договором від 8 серпня №FY25-08-08-02.

Продаж заборонено

Підручник відповідає Державним санітарним нормам і правилам

«Гігієнічні вимоги до друкованої продукції для дітей»

Літературні редактори: *Людмила Олійник, Ірина Дворницька*

Обкладинка *Олени Демчак*

Художнє оформлення: *Володимир Поворозник, Олена Демчак, Юлія Деркач*

Технічний редактор *Олександр Гриців*

Редагування та комп'ютерна верстка: *Надія Вітушинська, Оксана Бучковська*

Відповідальна за випуск *Оксана Бучковська*

Формат 70x100/16. 9,03 ум. др. арк., 7,83 обл.-вид. арк. Тираж 44216. Замовлення №341.

Видавець, виготовлювач і розповсюдjuвач видавничої продукції

Редакція газети «Підручники і посібники» 46000, м. Тернопіль, вул. Поліська, 6а. Тел.: (0352) 43-15-15; 43-10-31

Свідоцтво про внесення суб'єкта видавничої справи до Державного реєстру видавців, виготовлювачів і розповсюдjuвачів видавничої продукції серія ДК № 5143 від 05.07.2016 р.

Віддруковано в Товаристві з обмеженою відповідальністю «Західноукраїнська книжкова фабрика»

46002, м. Тернопіль, вул. М. Рудницького, 28, кв. 3.

Свідоцтво про внесення суб'єкта видавничої справи до Державного реєстру ДК № 6827 від 02.07.2019 р.

ПРИРОДНІ СКАРБИ

ІСТОРИЧНІ ПАМ'ЯТКИ

ІСТОРИЧНІ ПАМ'ЯТКИ УКРАЇНИ

БАТУРИН

ШАРІВСЬКИЙ ПАЛАЦ

КОТЛІ ВОРОТА

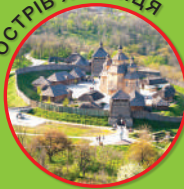
КОЧУБЕЇВСЬКІ ДУБИ

СВЯТОГІРСЬКА ЛАВРА

ОСТРІВ ХОРТИЦЯ

КАМ'ЯНІ МОГИЛИ

ОЛВІВІЯ

ШКІВСЬКІ ПІСКИ

АСКАНІЯ-НОВА

АЗОВСЬКЕ МОРЕ

РЕ

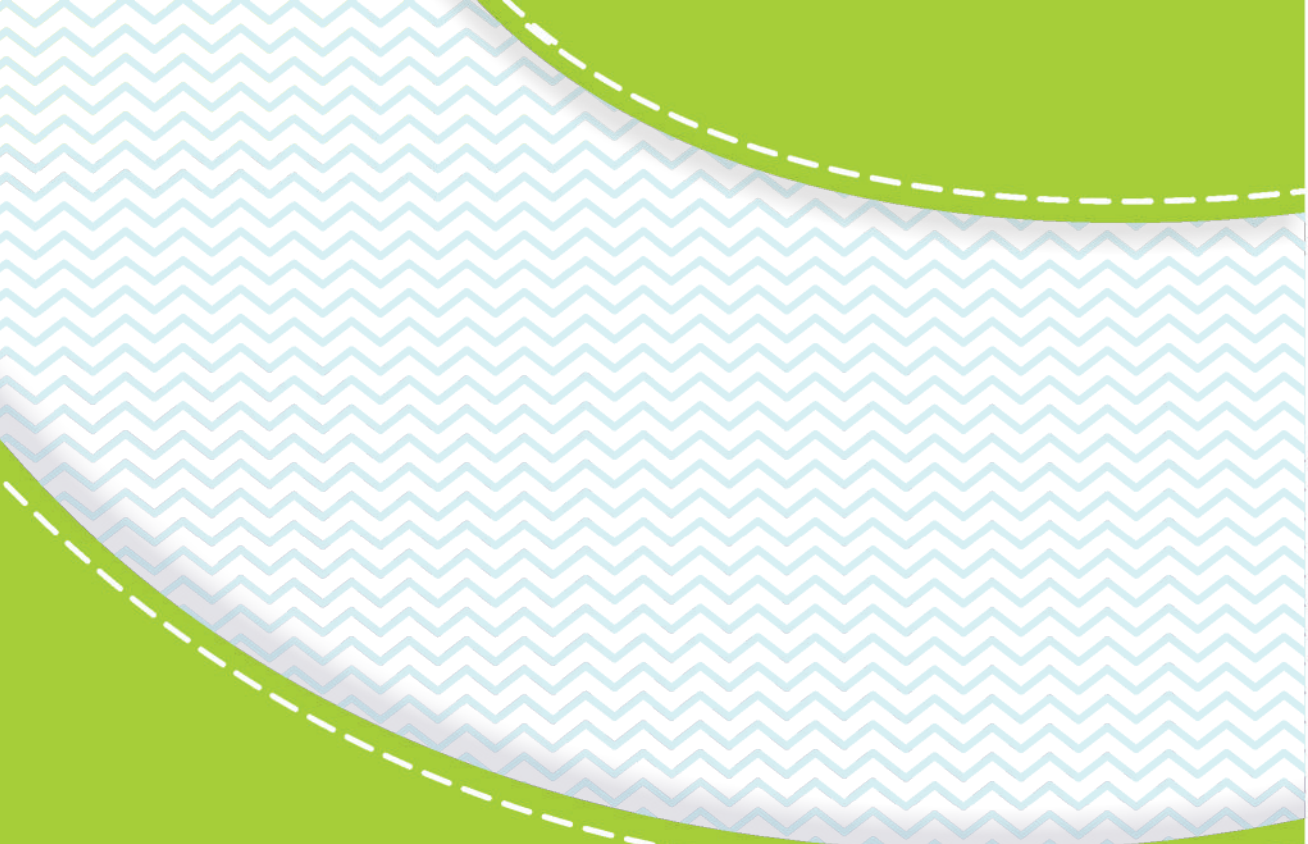

КРИМСЬКІ ГОРИ

ВОРОНЦОВСЬКИЙ ПАЛАЦ

ISBN 978-966-07-4129-4

9 789660 741294